

Vitale opleidingen voor vitale regio's

Stuurgroep Vitalisering Opleidingen Krimpregio's

april 2023

Vereniging Hogescholen

Voorwoord

In het Bestuursakkoord 2022 hoger onderwijs en wetenschap van 14 juli 2022 is met het ministerie van OCW afgesproken dat de Vereniging Hogescholen een 'plan vitalisering opleidingen krimpregio's' opstelt, zodat de huidige kennisinfrastructuur in geheel Nederland op peil kan worden gehouden. OCW heeft hiervoor 90 miljoen beschikbaar gesteld, te besteden in de periode 2022-2025. Deze middelen zijn bestemd voor opleidingen die als gevolg van demografische krimp in de regio('s) waar de studenten van de opleiding vandaan komen niet meer kostendekkend zijn of dat in de planperiode zouden worden, waardoor onomkeerbare besluiten genomen moeten gaan worden die er toe leiden dat de continuïteit van de betreffende opleidingen onder druk komt te staan. De middelen zijn nadrukkelijk bedoeld om gedurende de planperiode de betreffende opleidingen te laten blijven bestaan en hen te ondersteunen bij het versterken van de toekomstbestendigheid. Naast deze overbruggingsregeling vindt er binnen de Vereniging Hogescholen een verkenning plaats naar een structurele aanpak van de krimpproblematiek en het versterken van de regionale functie van hogescholen.

De stuurgroep Vitalisering Opleidingen Krimpregio's heeft een complexe opdracht ter hand genomen. De eerste uitdaging bestond uit het opstellen van een afwegingskader en een format om te komen tot een structuur voor het beoordelen van de in te dienen plannen. Het afwegingskader is op 14 oktober vastgesteld door de Algemene Vergadering van de Vereniging Hogescholen.

De grotere uitdaging voor de stuurgroep ontstond overigens pas nadat de instellingen hun plannen hadden ingediend. De stuurgroep heeft in totaal 176 aanvragen van 12 hogescholen ter beoordeling ontvangen. De diversiteit aan problematiek - breder dan uitsluitend krimp als gevolg van demografie - die daarin tot uitdrukking kwam en de variëteit van de plannen bleek enorm groot. Om tot een legitieme en zo eerlijk mogelijke verdeling te komen heeft de stuurgroep gezocht naar een gelijkwaardige aanpak op basis van voor iedereen gelijke criteria en gevalideerde data. Daarbij moest de beoordeling navolgbaar en evenwichtig zijn en leiden tot een in de ogen van alle betrokkenen fair resultaat dat recht doet aan de problematiek.

Voor u ligt het eindrapport met daarin de weerslag van het proces en de keuzes die de stuurgroep heeft gemaakt. Het is aan de Vereniging Hogescholen het voorstel van de stuurgroep voor de toekenning van de middelen tot een afronding te brengen.

Graag spreek ik mijn waardering en dank uit aan de leden van stuurgroep voor de wijze waarop wij hebben kunnen samenwerken en tot dit resultaat hebben kunnen komen. Hun tijdsinvestering is een veelvoud gebleken van wat vooraf werd voorzien. Dat geldt ook voor onze twee secretarissen van de Galan Groep en de data-analist van het bureau T&T dat het rekenmodel voor de toekenning van de middelen heeft uitgewerkt. Zonder hun niet aflatende inzet en deskundigheid was dit alles niet mogelijk geweest.

Michaël van Straalen
voorzitter

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Werkwijze	5
2.1	De opdracht	5
2.2	Het afwegingskader	5
2.3	Opstellen plannen	7
2.4	Beoordelingskader	7
2.5	Beoordeling plannen	7
3	Het beoordelingskader	8
3.1	Uitgangspunten	8
3.2	Overwegingen bij het beoordelen van de plannen	9
3.3	Het beoordelingskader	11
4	Beoordeling aanvraag instandhoudingsbijdrage	14
4.1	Inleiding	14
4.2	Criteria afwegingskader	14
4.3	Uitsluitingscriteria beoordelingskader	14
4.4	Bepalen instandhoudingsbijdrage	15
4.5	Conclusies	17
5	Beoordeling aanvraag transitiebijdrage	21
5.1	Inleiding	21
5.2	De verbinding met de regio	21
5.3	Onomkeerbare beslissingen	22
5.4	Robuust en relevant pakket maatregelen	22
5.5	Maatregelen sluiten aan bij onomkeerbare beslissingen	24
5.6	Bijdrage aan toekomstbestendigheid	24
5.7	Bepalen hoogte instandhoudingsbijdrage	24
5.8	Conclusies	25
6	Samenvattend overzicht en conclusies	28
7	Epiloog: overwegingen en aanbevelingen	33
	Bijlagen	36

1 Inleiding

De maatschappelijke rol van hogescholen in de regio staat onder druk door demografische ontwikkelingen. In het Bestuursakkoord 2022 hoger onderwijs en wetenschap van 14 juli 2022 is met het ministerie van OCW afgesproken dat de Vereniging Hogescholen (VH) een 'plan vitalisering opleidingen krimpregio's' opstelt, zodat de huidige kennisinfrastructuur op peil kan worden gehouden.

Daarnaast vindt een verkenning plaats naar een structurele aanpak van krimp en de mogelijkheden om de regionale functie van hogescholen verder te versterken. Het plan voor de vitalisering van opleidingen in krimpregio's vormt een overbrugging tot deze structurele aanpak kan worden uitgevoerd.

Het Bestuursakkoord

In het Bestuursakkoord is over vitalisering van opleidingen in krimpregio's het volgende opgenomen.

"Hogescholen hebben de afgelopen jaren een spilfunctie verworven in regionale kennisecosystemen en dragen in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid en economische structuurversterking van een regio. De maatschappelijke rol van een hogeschool voor hun regio is onomstreden. Deze staat echter bij een aantal hogescholen onder druk door demografische ontwikkelingen. Het is cruciaal dat deze regio's kunnen blijven beschikken over een breed aanbod aan opleidingen - ingebed in een goede onderwijs- en onderzoeksinfrastructuur - ten behoeve van tekortsectoren of de specifieke regionale arbeidsvraag. Om de aantrekkingskracht op talent te behouden en de innovatiekracht en kennisinfrastructuur op peil te houden maken partijen onderstaande afspraken.

Afspraken

Om op korte termijn te voorkomen dat onomkeerbare stappen worden gezet, zoals opheffing van opleidingen of beperken van afstudeerrichtingen, stelt de VH onder onafhankelijk voorzitterschap een 'plan voor vitalisering opleidingen krimpregio's' op. Dit plan dient te voldoen aan de volgende voorwaarden:

- Het plan richt zich op opleidingen en afstudeerrichtingen in de krimpregio's die aantoonbaar relevant zijn voor de regionale economie en leefbaarheid of op specifieke (regionale) tekortsectoren, en waarbij ondersteuning nodig is voor de instandhouding van de voor een regio benodigde basisinfrastructuur.
- Het plan draagt aantoonbaar bij aan een structurele oplossing van deze problematiek. Tegelijkertijd is het een overbruggingsmaatregel: minister en VH zullen in de toekomstverkenning nagaan waar en in welke mate op lange termijn aanvullende wijzigingen nodig zijn in wet- en regelgeving en/of bekostigingssystematiek.
- Het plan is eind 2022 gereed en wordt dan ter beoordeling aan de minister voorgelegd." ¹

Middelen

De minister voegt voor de uitvoering van het genoemde plan € 90 miljoen toe aan de rijksbijdrage van aan het plan deelnemende instellingen (€ 15 miljoen in 2022 en € 25 miljoen in 2023, 2024 en 2025)."

In dit plan wordt een voorstel gedaan voor de verdeling van de middelen voor de jaren 2022-2025. Toekenning van deze middelen vindt plaats door de minister op basis van beoordeling van het plan van de Vereniging Hogescholen.

¹ Gebleken is dat een zorgvuldig beoordelingsproces meer tijd kostte dan bij de start was voorzien. Daarom is in overleg met het ministerie van OCW besloten om de termijn voor het opstellen van het plan te verlengen tot april 2023.

De stuurgroep

Voor het opstellen van het plan heeft de Vereniging Hogescholen een stuurgroep ingesteld, die bestond uit bestuurders van een aantal hogescholen: Tineke Zweed (lid CvB Hogeschool Utrecht), John Dane (lid CvB Hogeschool Zeeland), Bert Verveld (voorzitter CvB Amsterdamse Hogeschool der Kunsten), Dick Pouwels (voorzitter CvB Hanzehogeschool), Jorrit Snijder (voorzitter CvB BUAS) en Angelien Sanderman (voorzitter CvB Hogeschool Leiden).² De stuurgroep werd voorgezeten door Michaël van Straalen als onafhankelijk voorzitter. Het secretariaat is verzorgd door de Galan Groep (Ronald Ulrich en Frans de Vijlder). Aan het secretariaat is Thomas Prikkel van T&T Data Consultancy als data-analist toegevoegd.

De aanvragen

Er zijn aanvragen voor een financiële bijdrage ingediend door 12 hogescholen (HZ University of Applied Sciences, Zuyd Hogeschool, Fontys Hogescholen, Van Hall Larenstein University of Applied Sciences, Aeres Hogeschool, Hogeschool Saxion, Breda University of Applied Sciences, HAS Green Academy, HAN University of Applied Sciences, NHL Stenden Hogeschool, Hanze Hogeschool Groningen en Iselinge Hogeschool). Het gaat om aanvragen voor 176 opleidingen, locaties of afstudeerrichtingen: 21 Ad's, 130 bachelors en 25 masters. Het totaal aangevraagde budget bedraagt ruim € 108 miljoen.

Leeswijzer

In deze rapportage worden de uitkomsten van de beoordeling door de stuurgroep beschreven. De rapportage is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 de werkwijze van de stuurgroep beschreven. Het beoordelingskader dat de stuurgroep heeft gehanteerd bij het beoordelen van de plannen wordt beschreven in hoofdstuk 3. De uitkomsten van de beoordeling van de aanvraag voor de instandhoudingsbijdrage zijn beschreven in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 worden de uitkomsten van de beoordeling van de aanvraag voor een transitiebijdrage beschreven. Een samenvattend overzicht en de conclusies zijn beschreven in hoofdstuk 6. Tot slot geeft de stuurgroep in hoofdstuk 7 in een epiloog een reflectie op de ervaringen en overwegingen en aanbevelingen voor de ontwikkeling van een structurele aanpak van krimp, het versterken van de regionale functie van hogescholen en de aanpak van een aantal stelselvragen die aandacht vragen maar niet pasten binnen de kaders van deze overbruggingsregeling.

Als bijlagen zijn opgenomen:

- a. Het afwegingskader, zoals vastgesteld door de Algemene Vergadering van de Vereniging Hogescholen op 14-10-2022.
Het format voor het indienen van de plannen door de hogescholen.
- b. De toelichting op het dashboard, dat in opdracht van de stuurgroep is opgesteld voor het opstellen van de plannen door de hogescholen en de kwantitatieve toetsing van de plannen door de stuurgroep.
- c. De onderbouwing van de toekenning van de instandhoudingsbijdrage en de transitiebijdrage.
- d. De uitkomsten van de beoordeling van de aanvragen voor de transitiebijdrage.

² John Dane en Bert Verveld zijn vanwege het aflopen van hun bestuurstermijn op respectievelijk per 1-1-2023 en 1-3-2023 afgetreden als bestuurders van HZ en de AHK. Met het bestuur van de VH is afgesproken dat ze omwille van de continuïteit hun werkzaamheden voor de stuurgroep hebben voortgezet.

2 Werkwijze

In dit hoofdstuk wordt de werkwijze van de stuurgroep beschreven.

2.1 De opdracht

In de opdracht aan de stuurgroep is aangegeven dat voor het opstellen van het plan de volgende stappen moeten worden doorlopen:

- De stuurgroep stelt een afwegingskader op, dat wordt vastgesteld door de Algemene Vergadering van de Vereniging Hogescholen.
- Hogescholen dienen op basis van het afwegingskader en het door de stuurgroep opgestelde format plannen (subsidieaanvragen) in.
- De plannen van de hogescholen worden beoordeeld door de stuurgroep.
- De stuurgroep stelt het plan Vitalisering opleidingen krimpregio's op.

2.2 Het afwegingskader

Om de plannen van de instellingen te beoordelen heeft de stuurgroep een afwegingskader (zie bijlage 1) en een format voor het opstellen van de plannen door de hogescholen (bijlage 2) opgesteld. Beiden zijn op 14 oktober 2022 vastgesteld door de Algemene Vergadering van de VH.

In het afwegingskader is aangegeven aan welke criteria opleidingen moeten voldoen om in principe in aanmerking te komen voor een bijdrage.

In het afwegingskader is vastgesteld dat opleidingen in aanmerking komen voor een bijdrage als ze overtuigend aantonen en onderbouwen te voldoen aan de volgende vier criteria:

- *Het gaat om een opleiding die aantoonbaar relevant is voor de sociaal-economische ontwikkeling of de leefbaarheid van een krimpregio.*
De instelling onderbouwt dit door in het plan aan te geven:
 - Op welke (arbeidsmarkt)regio's en welke beroepen de opleiding zich richt.
 - Hoe de opleiding bijdraagt aan regionale tekortberoepen.
 - Hoe de opleiding participeert in regionale initiatieven en agenda's (concrete initiatieven en/of adhesieverklaringen).
- *De opleiding heeft te maken met daling van de instroom als gevolg van demografische krimp.*
De instelling onderbouwt dit door in het plan:
 - Aan te geven wat de gerealiseerde daling van de instroom is en wat de prognoses zijn m.b.t daling van de instroom. Uitgangspunt hierbij is 5 jaar terugkijken (2017-2021) en 5 jaar 5 vooruitkijken (2022-2026). De instelling kan beargumenteerd van deze periode afwijken als de krimp betrekking heeft op een eerdere periode.
 - Deze cijfers te vergelijken met de demografische krimp in de regio van herkomst van de instromende studenten.

- Als de prognose van de instroom van de opleiding significant afwijkt van a. de gerealiseerde instroom of b. de prognose van de demografische ontwikkeling, dient de instelling dit verschil toe te lichten.
- *Daardoor is de opleiding zonder aanvullende middelen gedwongen om onomkeerbare beslissingen te nemen, waardoor de continuïteit van de opleiding in het geding komt.*
De instelling onderbouwt dit door in het plan aan te geven:
 - Wat niet meer gefinancierd kan worden. Daarbij kan het gaan om:
 - Exploitatie van de opleiding (kosten op opleidingsniveau; personeel en materieel).
 - Instandhouding van voorzieningen op opleidingsniveau.
 - Onderzoeksprogramma's en infrastructuur op opleidingsniveau.
 - Wat de consequenties zijn als er geen additionele bijdrage wordt toegekend.
- *De instelling neemt maatregelen die bijdragen aan het versterken van de toekomstbestendigheid van de opleiding.*
De instelling onderbouwt dit door in het plan aan te geven:
 - Welke maatregelen al genomen zijn.
 - Welke aanvullende maatregelen in de planperiode (2022-2025) worden genomen.

Alleen opleidingen die aan al deze vier criteria voldoen, komen in principe in aanmerking voor een bijdrage. Of deze opleidingen daadwerkelijk een bijdrage krijgen, en zo ja hoe groot deze bijdrage is, is afhankelijk van de beoordeling door de stuurgroep op basis van het door de stuurgroep op te stellen beoordelingskader. Hogescholen kunnen voor opleidingen die in aanmerking komen voor additionele financiering een bijdrage aanvragen voor de kosten voor instandhouding en de kosten voor transitie maatregelen om de toekomstbestendigheid van de opleiding te verbeteren.

De kosten voor instandhouding betreffen:

- De kosten om tot een sluitende exploitatie van de opleiding te komen (kosten op opleidingsniveau; personeel en materieel).
- De kosten voor instandhouding van specifieke voorzieningen of samenwerkingsinitiatieven met externe partners.
- De kosten voor onderzoeksprogramma's en -infrastructuur.

De kosten voor transitie maatregelen betreffen maatregelen die bijdragen aan de toekomstbestendigheid van de opleiding. Voor deze maatregelen geldt dat tenminste 25% van de kosten gedekt moeten worden door de instelling en/of door regionale partners voor de periode waarin de bijdrage wordt toegekend. Enerzijds als uitdrukking van de eigen verantwoordelijkheid van de instelling voor de verbetermaatregelen, anderzijds als uitdrukking van het geloof van de instelling in de verbetermaatregelen.

De eigen bijdrage en de inzet daarvan dienen aantoonbaar en toetsbaar te worden aangegeven in het plan. De gevraagde bijdrage betreft kosten op opleidingsniveau en kan zowel betrekking hebben op variabele als op vaste kosten. Kosten voor opleidingsgebonden faciliteiten en de aan de opleiding verbonden

onderzoeksinfrastructuur komen in aanmerking voor een bijdrage. Voor activiteiten en kosten op instellingsniveau wordt geen bijdrage toegekend.

2.3 Opstellen plannen

Hogescholen kregen tot 20 november de tijd om plannen in te dienen voor aanvragen voor een tijdelijke financiële bijdrage voor opleidingen die een belangrijke bijdrage leveren aan de sociaal-economische ontwikkeling van krimpregio's, waarvan de instroom daalt als gevolg van demografische krimp in het retentiegebied van de betreffende opleiding en die als gevolg daarvan zonder additionele bijdrage onomkeerbare beslissingen moeten nemen.

Om hogescholen te ondersteunen bij het opstellen van hun plannen en als basis voor de toetsing van de plannen door de stuurgroep heeft T&T Data Consultancy in opdracht van de stuurgroep een dashboard ontwikkeld, met per opleiding (Ad, Ba en Ma) openbare data over ontwikkelingen in de instroom, het aantal ingeschreven studenten, de demografische krimp in het voedingsgebied van de opleiding en het werkgelegenheidsperspectief voor afgestudeerden (zie bijlage 3).

2.4 Beoordelingskader

Op basis van de plannen heeft de stuurgroep een beoordelingskader opgesteld, waarin - aanvullend op en aansluitend bij het afwegingskader - aanvullende criteria zijn opgenomen voor de beoordeling van de plannen. Het beoordelingskader heeft als doel om de beoordeling, gegeven de grote variëteit in de ingediende plannen, transparant, navolgbaar, uitlegbaar en vergelijkbaar te maken en te zorgen dat de plannen op basis van voor elke opleiding gelijke criteria worden beoordeeld. Het beoordelingskader is beschreven in hoofdstuk 3 van deze rapportage.

2.5 Beoordeling plannen

Bij de beoordeling van de plannen heeft de stuurgroep een onderscheid gemaakt tussen de instandhoudingsbijdrage en de transitiebijdrage.

De aanvragen voor de instandhoudingsbijdrage zijn beoordeeld op basis van data uit openbare bronnen (DUO, CBS, UWV en ROA). Voor deze benadering is gekozen, omdat de stuurgroep de validiteit en betrouwbaarheid van de data van de instellingen niet kan beoordelen. Als de instelling in het plan een beroep heeft gedaan op de hardheidsclausule is dat meegenomen in de beoordeling. Als in het plan andere data zijn opgenomen dan de door de stuurgroep gehanteerde bronnen en navolgbaar onderbouwd is waar deze data op gebaseerd zijn en waarom voor deze data is gekozen, is dat beschouwd als een impliciet beroep op de hardheidsclausule.

De aanvragen voor de transitiebijdrage zijn beoordeeld op basis van een kwalitatieve beoordeling van de plannen.

De leden van de stuurgroep hebben de plannen van de eigen instelling niet beoordeeld en waren niet aanwezig bij de bespreking van die plannen in de stuurgroep.

3 Het beoordelingskader

3.1 Uitgangspunten

In lijn met de afspraken uit het Bestuursakkoord heeft de stuurgroep de volgende uitgangspunten gehanteerd bij de beoordeling van de plannen van de hogescholen. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in het afwegingskader, dat is vastgesteld door de Algemene Vergadering van de VH op 14-10-2022:

- De tijdelijke additionele middelen zijn bedoeld als overbruggingsregeling, die als doel heeft te voorkomen dat instellingen vooruitlopend op een structurele aanpak van de demografische krimp en het versterken van de regionale functie van hogescholen onomkeerbare maatregelen moeten nemen waardoor de continuïteit van de opleiding (in de huidige vorm) in het geding komt.
- De additionele middelen zijn gericht op opleidingen (en afstudeerrichtingen), niet op instellingen. Uitgangspunt daarbij is dat krimp van het aantal studenten maar beperkt schaalbaar op te vangen is in de onderwijsuitvoering van de opleiding, doordat veel van de onderwijs- en onderzoekskosten gelijk blijven terwijl de bekostigingsbijdrage aan de uitvoering van het onderwijs rechtstreeks (zij het met vertraging) afneemt. Zeker waar het gaat om infrastructuurkosten (een groep, een laboratorium, etc.) zijn de schaalbare sturingsmogelijkheden beperkt.
- De tijdelijke additionele middelen zijn bestemd voor opleidingen en afstudeerrichtingen, a. die aantoonbaar relevant zijn voor de sociaal-economische ontwikkeling en/of de leefbaarheid van een krimpregio, b. waarbij sprake is van daling van de instroom of het aantal ingeschreven studenten als gevolg van demografische krimp en c. waarbij als gevolg van de daling van de instroom of het aantal ingeschreven studenten zonder additionele bijdragen onomkeerbare maatregelen genomen moeten worden, waardoor de continuïteit van de opleiding onder druk komt te staan.
- Om de relatie tussen daling van de instroom of het aantal ingeschreven studenten en de demografische krimp te bepalen, wordt bepaald in welke mate er sprake is van demografische krimp in het voedingsgebied van de opleiding.
- De opleiding moet aantoonbaar relevant zijn voor de sociaal-economische ontwikkeling en de leefbaarheid van een krimpregio. Dat betreft enerzijds de bijdrage van de opleiding aan het opleiden voor tekortberoepen op de regionale arbeidsmarkt in een arbeidsmarktregio met demografische krimp, anderzijds de participatie van de opleiding in regionale initiatieven of regionale agenda's. De bereikbaarheid van hoger onderwijs is onderdeel van de bijdrage aan de leefbaarheid.
- De tijdelijke additionele middelen zijn gericht op het compenseren van de effecten van demografische krimp, niet op het in stand houden van kleine opleidingen en ook niet op het ondervangen van daling van het marktaandeel van de opleiding.
- De plannen van de instellingen dienen bij te dragen aan het versterken van de toekomstbestendigheid van de opleiding. Maatregelen om de

toekomstbestendigheid van de opleiding te versterken zijn voorwaarde zijn voor een transitiebijdrage.

- De bijdragen zijn bestemd voor Ad-, bachelor- en master-opleidingen en voor voltijd, deeltijd- en duale studenten. Ook kunnen aanvragen voor bepaalde vestigingen van een opleiding worden aangevraagd.
- De mate waarin demografische krimp opleidingen van verschillende hogescholen raakt en de periode waarin deze opleidingen met krimp geconfronteerd worden loopt uiteen. Bij de beoordeling van de plannen wordt hier rekening mee gehouden. Uitgangspunt van de regeling is dat 5 jaar terug wordt gekeken (2017-2021) en 5 jaar vooruit wordt gekeken (2022-2026). De regeling bevat een hardheidsclausule op grond waarvan opleidingen onderbouwd kunnen vragen om een andere periode te hanteren, bijvoorbeeld omdat de demografische krimp in het voedingsgebied van de opleiding voor een deel al voor 2017 heeft plaatsgevonden.

3.2 Overwegingen bij het beoordelen van de plannen

Bij het beoordelen van de plannen stuitte de stuurgroep op een aantal ingewikkeldheden en dilemma's, die in deze paragraaf worden beschreven.

De relatie tussen exploitatietekorten, instroom en demografische krimp

De overbruggingsregeling is bedoeld voor het afdekken van exploitatietekorten, die veroorzaakt zijn door dalende instroom als gevolg van demografische krimp. De relaties tussen exploitatietekorten, daling van de instroom en demografische krimp zijn niet eenduidig.

Exploitatie tekorten kunnen veroorzaakt zijn door daling van de instroom, maar daar kunnen ook andere factoren aan ten grondslag liggen. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het interne verdeelmodel van de hogeschool, lage rendementen of uitval of de beperkte omvang van de opleiding. Er is dus geen eenduidige relatie tussen exploitatietekorten en daling van de instroom.

Eenzelfde probleem doet zich voor bij de relatie tussen een daling van de instroom en demografische krimp. Daling van de instroom kan immers ook veroorzaakt worden door verlies van marktaandeel of een dalende populariteit van bepaalde opleidingen. Bovendien hoeft demografische krimp niet te leiden tot daling van de instroom. Er zijn opleidingen waarvan de instroom daalt, terwijl er geen sprake is van demografische krimp en er zijn opleidingen waarvan de instroom stijgt terwijl er wel sprake is van demografische krimp. In de plannen loopt de correlatie tussen demografische krimp en de daling van de instroom sterk uiteen.

De variëteit van de ingediende plannen

De ingediende plannen vertonen een hoge mate van variëteit. Zowel in termen van de kwalitatieve en kwantitatieve onderbouwing van de aanvragen als in de gehanteerde redeneringen.

De onderbouwing van de instandhoudingsbijdrage

In veel plannen is het huidige of verwachte exploitatietekort van de opleiding als uitgangspunt genomen. Voor de stuurgroep is niet altijd goed te beoordelen in welke mate dit exploitatietekort veroorzaakt wordt door de daling van het aantal ingeschreven studenten.

De gerealiseerde daling van de instroom is in een aantal plannen veel groter dan de gerealiseerde demografisch krimp in het voedingsgebied van de opleiding, wat er op duidt dat de daling van de instroom voor een belangrijk deel mede is veroorzaakt door andere factoren dan demografische krimp. In een aantal plannen verschilt de geprognosticeerde daling van de instroom aanzienlijk van zowel de gerealiseerde instroom als de geprognosticeerde demografische krimp. De mate waarin er sprake is van demografische krimp loopt uiteen, van een gerealiseerde krimp van circa 20% tot een verwachte krimp van enkele procenten in de komende jaren. Daarnaast zijn de in de aanvragen opgenomen prognoses van de instroom of het aantal ingeschreven studenten gebaseerd op data van de instelling en voor de stuurgroep niet goed te beoordelen.

Een deel van de aanvragen gaat uit van een normatief model voor de minimum omvang van een opleiding om kostendekkend te kunnen draaien. In dit model wordt op basis van het minimum aantal benodigde docenten een ondergrens geformuleerd voor het aantal ingeschreven studenten. De door verschillende instellingen gehanteerde ondergrens loopt overigens sterk uiteen.

Aggregatieniveau maatregelen

Een deel van de plannen richt zich op opleidingsniveau, een deel bevat vooral maatregelen op domein-/cluster- of instellingsniveau. Daarbij is het aangevraagde budget niet altijd herleid tot de opleiding waarvoor de aanvraag wordt gedaan. Het is logisch dat maatregelen voor een deel betrekking hebben op domein- of instellingsniveau, omdat samenwerking met andere opleidingen binnen de hogeschool kan bijdragen aan efficiencyverbetering en aan de continuïteit van de opleiding. Plannen moeten echter wel herleid kunnen worden tot afzonderlijke opleidingen. Dat geldt ook voor de aangevraagde bedragen.

Schaal opleidingen

De schaal van de opleidingen waarvoor een aanvraag is ingediend loopt sterk uiteen. Aan de ene kant van het spectrum zijn er zeer kleine opleidingen met minder dan 25 ingeschreven studenten. Aan de andere kant van het spectrum zijn er zeer grote opleidingen met meer dan 1000 ingeschreven studenten. De aanvragen voor kleine opleidingen betreft vooral lerarenopleidingen, opleidingen in de techniek en opleidingen in de agrarische sector. Een aanzienlijk deel van deze aanvragen bestaat uit Ad's en masters. Zoals opgenomen in het afwegingskader dient er een onderscheid gemaakt te worden tussen de krimp problematiek en de problematiek van kleine opleidingen. De stuurgroep onderschrijft het belang van het behoud van kleine opleidingen, maar dat is niet het doel van deze overbruggingsregeling. Bovendien speelt het vraagstuk van kleine opleidingen ook bij hogescholen buiten de krimpregio's. Aan de andere kant van het omvangsspectrum is de stuurgroep van mening dat grote opleidingen in staat moeten zijn om de gevolgen van demografische krimp zelf op te vangen.

Instandhoudings- en transitiebijdrage

In sommige plannen wordt alleen een bijdrage gevraagd voor instandhouding van de opleiding, in andere plannen alleen een bijdrage voor transitiemaatregelen. In de

meeste plannen wordt zowel een instandhoudingsbijdrage als een transitiebijdrage gevraagd. De omvang van het aangevraagde bedrag per instelling loopt sterk uiteen (van € 0,9 mln. tot bijna € 29 mln.). Dat roept de vraag op wat een redelijke bijdrage per opleiding is en op grond waarvan dat bepaald moet worden.

Recent gestarte opleidingen

Een deel van de opleidingen, waarvoor een aanvraag is ingediend, is recent gestart. Dat geldt vooral voor de Ad-opleidingen. De daling van de instroom en het aantal ingeschreven studenten aan deze opleidingen heeft volgens de stuurgroep niet zozeer betrekking op demografische krimp als wel op de startfase waarin deze opleidingen zich bevinden.

Deze ingewikkeldheden en dilemma's vormden voor de stuurgroep aanleiding om de hierboven beschreven uitgangspunten uit het afwegingskader aan te scherpen in de vorm van een beoordelingskader, aan de hand waarvan de plannen zijn beoordeeld. Het beoordelingskader wordt beschreven in de volgende paragraaf.

3.3 Het beoordelingskader

Het beoordelingskader sluit aan bij het afwegingskader. Dat betekent dat opleidingen in principe in aanmerking komen voor een bijdrage als er sprake is van:

- Een exploitatietekort, dat er toe leidt dat de opleiding onomkeerbare beslissingen moet nemen waardoor de continuïteit of kwaliteit in het geding komen,
- Dat veroorzaakt wordt door daling van de instroom,
- Die het gevolg is van demografische krimp.

Bij de beoordeling van de plannen en de toekenning van middelen heeft de stuurgroep een strikt onderscheid gemaakt tussen de aanvraag voor de instandhoudingsbijdrage en de aanvraag voor de transitiebijdrage. De aanvraag voor de instandhoudingsbijdrage is beoordeeld op basis van kwantitatieve data, de aanvraag voor de transitiebijdrage op basis van een kwalitatieve beoordeling van het plan.

Instandhoudingsbijdrage

Zoals aangegeven is de variëteit in de ingediende plannen zeer groot. De eerste stap in het beoordelingsproces betrof de vraag welke opleidingen voldoen aan de hierboven genoemde uitgangspunten om in principe in aanmerking te komen voor een bijdrage. De stuurgroep heeft de volgende categorieën opleidingen uitgesloten van een instandhoudingsbijdrage.

Opleidingen met minder dan 25 ingeschreven studenten

Opleidingen met minder dan 25 ingeschreven studenten (peildatum 1-10-2021) zijn uitgesloten van een instandhoudingsbijdrage. Deze opleidingen zijn volgens de stuurgroep niet toekomstbestendig, tenzij de instelling de keuze maakt om ze met behulp van kruissubsidiëring in de lucht te houden. Daarmee is het een beleidskeuze van de instelling om deze opleidingen, hoewel ze bedrijfseconomisch niet rendabel zijn, toch in de lucht te houden. Dit staat los van eventuele demografisch krimp en speelt ook bij soortgelijke opleidingen aan instellingen buiten krimpregio's. Bovendien leiden bij deze opleidingen kleine absolute wijzigingen in de instroom tot grote procentuele wijzigingen, die in geen verhouding staan tot de demografische krimp. Bij deze categorie opleidingen is kortom sprake van kleine opleidingen-problematiek en

niet van krimpproblematiek. Daarmee voldoen ze niet aan de uitgangspunten en het doel van de overbruggingsregeling.

Opleidingen met 25-50 ingeschreven studenten met een absolute daling van de instroom van 4 of minder studenten in de periode 2022-2026

Voor opleidingen met tussen de 25 en 50 ingeschreven studenten (peildatum 1-10-2021) is het de vraag of sprake is van krimpproblematiek of van kleine opleidingenproblematiek. Uit de plannen blijkt dat deze opleidingen te maken hebben met een hoog exploitatietekort en - nog afgezien van demografische krimp - veelal niet in de lucht gehouden kunnen worden zonder kruissubsidiëring. Ook bij deze opleidingen geldt dat kleine absolute wijzigingen in de instroom leiden tot grote procentuele wijzigingen, die in geen verhouding staan tot de demografische krimp. Daarom is voor deze categorie opleidingen een ondergrens gehanteerd van een daling van de instroom in de periode 2022-2026 van in totaal meer dan 4 studenten (meer dan 1 student daling per jaar). Bij opleidingen met een daling van de instroom met 4 of minder studenten over de periode 2022-2026 is sprake van kleine opleidingenproblematiek en niet van krimpproblematiek. Deze opleidingen komen niet in aanmerking voor een instandhoudingsbijdrage.

Opleidingen met meer dan 300 ingeschreven studenten

De stuurgroep heeft geoordeeld dat opleidingen met meer dan 300 ingeschreven studenten (peildatum 1-10-2021) in staat geacht moeten worden om daling van de instroom als gevolg van demografische krimp zonder additionele bijdrage op te vangen binnen de reguliere exploitatie. In een aantal plannen is een normatieve onderbouwing opgenomen van het aantal ingeschreven studenten dat een opleiding minimaal nodig heeft voor een kostendeckende exploitatie. De berekende aantallen, die samenhangen met de interne bedrijfsvoering en de kostentoerekening van de instelling, lopen uiteen van 150 tot meer dan 400 studenten. De stuurgroep heeft met 300 ingeschreven studenten deze grens relatief hoog gesteld, maar nadrukkelijk passend gelet op de aangeleverde plannen. Bij een dergelijke schaal moeten opleidingen volgens de stuurgroep ruimschoots in staat zijn de vaste kosten te dekken en schommelingen in de variabele kosten als gevolg van wijzigingen in de instroom op te vangen door hun beleid aan te passen.

Opleidingen die gestart zijn na 2017

Bij opleidingen die gestart zijn na 2017 is er sprake van opstartproblematiek. In het algemeen is er de eerste jaren na de start van een opleiding een aanzienlijke fluctuatie in het aantal ingeschreven studenten. Deze fluctuaties zijn het gevolg van de opstart van de opleiding en zijn niet gekoppeld aan demografische krimp. Pas na enkele jaren (indicatief 3-4 jaar voor een bacheloropleiding en 2-3 jaar voor een Ad of master) is er sprake van enige stabilisatie van het aantal ingeschreven studenten. Dat betekent dat bij opleidingen die na 2017 zijn gestart de exploitatieproblematiek en de fluctuaties in de instroom het gevolg zijn van de opstartfase van de opleiding. Daarom is niet goed te beoordelen of en in welke mate er bij deze opleidingen in de komende jaren sprake zal zijn van krimpproblematiek. Daar komt nog bij dat het grootste deel van de recent opgestarte opleidingen (6 van de 8) bestaat uit Ad's en masters, waarbij de conjunctuur- en arbeidsmarktgevoeligheid aanzienlijk groter is dan bij bacheloropleidingen. Bovendien wisten de Colleges van Bestuur van de betreffende instellingen dat deze opleidingen geconfronteerd zouden worden met demografische krimp en hadden ze die kunnen verdisconteren in de keuze om wel of niet met deze opleiding te starten. Daarom heeft de stuurgroep besloten dat opleidingen die gestart zijn na 2017 niet in aanmerking komen voor een instandhoudingsbijdrage.

Opleidingen waarbij geen sprake is van geprognosticeerde bevolkingskrimp in het voedingsgebied

De additionele bijdrage is bestemd voor opleidingen waarvan de instroom daalt als gevolg van demografische krimp. De bijdrage wordt toegekend voor de periode 2022-2025. De bijdrage kan voor een deel worden toegekend voor daling van de instroom die het gevolg is van demografische krimp in het verleden. Er dient echter ook sprake te zijn van geprognosticeerde demografische krimp in de periode 2022-2026.

Opleidingen waarbij geen sprake is van geprognosticeerde demografische krimp in het voedingsgebied komen niet in aanmerking voor een instandhoudingsbijdrage.

Minimale daling instroom voor opleidingen met 150-300 ingeschreven studenten

Voor opleidingen met 150 tot 300 ingeschreven studenten, is als aanvullend criterium gehanteerd dat er in de afgelopen 5 jaar (2017-2021) sprake moet zijn van een gerealiseerde daling van de instroom met tenminste 2,5% per jaar. Reden voor dit aanvullende criterium is dat opleidingen met deze omvang in staat moeten zijn om een beperkte daling van de instroom zelf op te vangen.

Transitiebijdrage

De toekenning van de transitiebijdrage wordt gebaseerd op een inhoudelijke beoordeling van het plan aan de hand van de volgende criteria, die elk voor 20% meetellen in de toekenning van de bijdrage.

Criterium	Toelichting	Weegfactor in beoordeling
Inbedding in de regio	Concreet aangegeven hoe de opleiding samenwerkt met regionale partners en participeert in regionale agenda's en/of projecten	20%
Onomkeerbare maatregelen	Concreet aangegeven welke onomkeerbare maatregelen de opleiding moet nemen zonder aanvullende bijdragen	20%
Relevant en robuust pakket maatregelen	Er is een robuust pakket maatregelen die relevant om kosten te reduceren en de aantrekkelijkheid van de opleiding te vergroten	20%
Aansluiten bij onomkeerbare beslissingen	Maatregelen dragen bij aan het voorkomen van de onomkeerbare beslissingen	20%
Bijdragen aan toekomstbestendigheid	Maatregelen dragen bij aan het versterken van de toekomstbestendigheid van de opleiding	20%

Per element zijn drie scores mogelijk:

- Onvoldoende: nihil op dit element
- Matig: 50% op dit element
- Voldoende: 100% op dit element

Door de uit deze beoordeling volgende scores (0, 10 of 20%) op de vijf afzonderlijke elementen bij elkaar op te tellen ontstaat een totaalscore, uitgedrukt in een percentage. Dit percentage bepaalt de hoogte van de toegekende transitiebijdrage met het aangevraagde bedrag als basis.

4 Beoordeling aanvraag instandhoudingsbijdrage

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de uitkomsten van de beoordeling van de aanvragen voor de instandhoudingsbijdrage beschreven. Bij deze beoordeling zijn 4 stappen toegepast:

- Bepalen of opleidingen voldoen aan de criteria uit het afwegingskader.
- Bepalen welke opleidingen worden uitgesloten van een instandhoudingsbijdrage op basis van de uitsluitingscriteria uit het beoordelingskader.
- Bepalen van het aantal studenten waarvoor een instandhoudingsbijdrage wordt toegekend.
- Bepalen van de hoogte van de instandhoudingsbijdrage per opleiding.

In dit hoofdstuk worden de uitkomsten van deze beoordeling beschreven. De uitwerking per opleiding is beschreven in bijlage 4.

4.2 Criteria afwegingskader

De eerste stap betrof de toetsing of de plannen voldoen aan de kwantitatieve criteria uit het afwegingskader. Opleidingen zijn uitgesloten van verdere beoordeling als:

- Er in de periode 2017-2021 geen sprake was van daling van de instroom en/of er in de periode 2022-2026 geen sprake is van geprognosticeerde daling van de instroom.
- Er in het voedingsgebied in de periode 2017-2021 geen sprake was van demografische krimp en/of er in het voedingsgebied in de periode 2022-2026 geen sprake is van geprognosticeerde demografische krimp.
- De opleidingen niet aansluiten op beroepen in een krimpregio waarvoor sprake is van een krappe of zeer krappe arbeidsmarkt. Daarbij is zowel gekeken naar de huidige situatie (spanningsindicator UWV krap of zeer krap) als naar de toekomstige situatie (Regionale ITA <1). Opleidingen waarbij er geen sprake is van een krappe of zeer krappe spanningsindicator (2e kwartaal 2022) en/of een ITA <1 komen niet in aanmerking voor een bijdrage.

Alle ingediende plannen voldoen aan de criteria uit het afwegingskader.

4.3 Uitsluitingscriteria beoordelingskader

De tweede stap was na te gaan op welke opleidingen de uitsluitingsgronden uit het beoordelingskader van toepassing zijn. De uitkomsten van deze analyse zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Uitsluitingscriteria	Aantal opleidingen dat wordt uitgesloten van toekenning van een instandhoudingsbijdrage
Opleidingen met minder dan 25 ingeschreven studenten (1-10-2021)	14
Opleidingen met meer dan 300 ingeschreven studenten (1-10-2021)	22
Opleidingen die gestart zijn na 2017	8
Opleidingen waarbij geen sprake is van geprognosticeerde bevolkingskrimp in het voedingsgebied	0
Opleidingen met 25-50 ingeschreven studenten met een geprognosticeerde absolute daling van de instroom van 4 studenten of minder in de periode 2022-2026	22
Minimale daling instroom voor opleidingen met 150-300 ingeschreven studenten in de periode 2017-2021	6

In totaal vallen er van de 176 aanvragen 72 opleidingen af door (een combinatie van) een of meer van de uitsluitingscriteria. Daarmee komen er 104 opleidingen in principe in aanmerking voor een instandhoudingsbijdrage.

4.4 Bepalen instandhoudingsbijdrage

Uitgaan van demografische krimp

De stuurgroep heeft een uniforme methodiek gehanteerd om de hoogte van de instandhoudingsbijdrage te bepalen. Daarbij is - aansluitend bij de overwegingen in paragraaf 3.2 - het aantal studenten dat niet ingeschreven kan worden als gevolg van demografische krimp als uitgangspunt genomen. Er dus uitgegaan van demografische krimp en niet van het bestaande of geprognosticeerde exploitatietekort van de opleiding. Dit wijkt af van de benadering die veel opleidingen hanteren. De stuurgroep heeft voor deze benadering gekozen om te zorgen voor eenduidigheid in de benadering en om veranderingen in het marktaandeel van de opleiding zo veel mogelijk uit te sluiten. Het aantal studenten waarvoor een bijdrage wordt toegekend, wordt gebaseerd op een combinatie van:

- De daling van het aantal ingeschreven studenten in de periode 2013-2021. Op basis daarvan wordt het aantal studenten die niet ingeschreven konden worden als gevolg van krimp in de afgelopen periode (vanaf 2013 tot 2021) bepaald.
- De demografische krimp van het aantal 12-17-jarigen in de periode 2017-2021. Het percentage demografische krimp wordt toegepast op het aantal ingeschreven studenten per 1-10-2021. Op basis daarvan wordt het aantal studenten die niet ingeschreven konden worden als gevolg van krimp in de periode 2022-2026 bepaald. Door op dit aantal studenten een factor 2,5 jaar (voor een bacheloropleiding) of 1,75 (voor een Ad- of masteropleiding) toe te passen wordt het aantal studentjaren bepaald wat niet gerealiseerd kon worden als gevolg van

krimp.³ Dit gecalculerde aantal misgelopen bekostigde studentjaren vormt de basis voor de toekenning van de instandhoudingsbijdrage.

Zowel de gerealiseerde daling van het aantal ingeschreven studenten als de demografische krimp zijn indicatoren voor het te verwachten verlies van het aantal ingeschreven studenten per 1-10-2026 ten opzichte van de situatie zonder krimp. Door deze twee bij elkaar op te tellen wordt een indicatie gegeven van het aantal studenten die niet ingeschreven konden worden als gevolg van krimp, waarvoor een bijdrage wordt toegekend.

Bij het bepalen van de omvang van de demografische krimp als basis voor het berekenen van het aantal studenten die niet ingeschreven konden worden als gevolg van krimp is een marge van 25% toegevoegd. Dat betekent dat als de demografische krimp 5% is, gerekend is met een demografische krimp van 6,25%. Er is gekozen voor deze marge, vanwege statistische en methodische onzekerheden in het model:

- Bij het bepalen van het voedingsgebied van de opleiding wordt uitgegaan van het COROP-gebied waarin de instelling zich bevindt waar de instromende student de hoogste vooropleiding heeft behaald.
- De relatie tussen krimp en instroom is niet eenduidig en kan in de tijd variëren.
- Het CBS rondt bevolkingsprognoses af op honderdtallen.

Gegeven deze statistische en methodische onzekerheden is een bandbreedte van 25% realistisch. Om te voorkomen dat opleidingen de dupe zouden worden van de genoemde onzekerheden, is deze bandbreedte toegevoegd aan de geprognosticeerde demografische krimp.

Bepalen hoogte instandhoudingsbijdrage

Bij het bepalen van de hoogte van de instandhoudingsbijdrage is uitgegaan van de plannen van de opleidingen. Er is een grote variëteit in de aangevraagde instandhoudingsbijdrage, zowel wat betreft de hoogte van het aangevraagde bedrag als wat betreft de onderbouwing. De meeste hogescholen gaan uit van een actueel of geprognosticeerd exploitatietekort en vragen als instandhoudingsbijdrage de dekking van dat tekort. Sommige hogescholen vragen om een bijdrage voor specifieke activiteiten (formatie en materiële kosten). En er zijn hogescholen die een normatief model hanteren voor het minimaal aantal ingeschreven studenten om een opleiding kostendekkend te exploiteren. Zij vragen als instandhoudingsbijdrage om een vergoeding voor het verschil tussen het feitelijk aantal ingeschreven studenten en het volgens het model benodigde aantal ingeschreven studenten.

Het totaal aangevraagde bedrag voor instandhouding van alle opleidingen die een aanvraag hebben ingediend bedraagt € 83.704.590. Per opleiding varieert het aangevraagde bedrag van € 0 (dit betreft een opleiding die alleen een transitiebijdrage heeft aangevraagd) tot € 3.091.077. Om de gevraagde bedragen te kunnen vergelijken, is de gevraagde instandhoudingsbijdrage berekend per student die niet ingeschreven kon worden als gevolg van krimp, waarbij het aangevraagde bedrag is gedeeld door het aantal studenten dat niet ingeschreven kon worden als gevolg van krimp. Van de opleidingen die een instandhoudingsbijdrage hebben

³ De prognose betreft de daling van het aantal ingeschreven studenten over vier jaar (2026), waarvan een deel al vanaf het eerste jaar bij de opleiding ontbreekt. In de daaropvolgende jaren wordt dit aandeel groter en de optelling over vier jaar komt uit op 250% voor Bacheloropleidingen en 175% voor Ad- of masteropleidingen. Dit verschil ontstaat door de duur van de opleiding. Hierbij wordt uitgegaan van een rendement van 100%.

aangevraagd loopt de gevraagde instandhoudingsbijdrage per student die niet ingeschreven kon worden als gevolg van krimp uiteen van € 422 tot € 274.854.

Vanwege deze verschillen in de gevraagde instandhoudingsbijdrage per student heeft de stuurgroep besloten de bijdrage per student die niet ingeschreven kon worden als gevolg van krimp te maximeren op het niveau van de rijksbijdrage (gedifferentieerd naar laag en hoog tarief) met daarbij opgeteld het collegegeld. De maximum bijdrage per student bedraagt voor opleidingen met een hoog tarief € 9.973 en voor opleidingen met een laag tarief € 8.275. 77 opleidingen hebben een aanvraag ingediend die boven dit maximum uitkomt. Voor opleidingen die minder hebben aangevraagd dan het genoemde maximum bedrag is het aangevraagde bedrag toegekend als instandhoudingsbijdrage. Als aan deze opleidingen een hogere instandhoudingsbijdrage zou worden toegekend, zou er geen relatie zijn tussen de toegekende instandhoudingsbijdrage en het exploitatietekort van de opleiding. Door de maximering nam het toe te kennen bedrag voor de instandhoudingsbijdrage af tot € 31.943.636

4.5 Conclusies

In onderstaande tabel is per instelling aangegeven voor welke opleidingen ze welke instandhoudingsbijdrage ontvangen. De onderbouwing van deze bedragen is opgenomen in bijlage 4. Voor opleidingen die niet zijn opgenomen in onderstaande tabel wordt geen instandhoudingsbijdrage toegekend.

Instelling en opleiding	Bijdrage instandhouding
Aeres Hogeschool	€ 334.696,75
Ad Bedrijfskunde en Agribusiness	€ 122.169,25
Ad Dier- en Veehouderij	€ 122.169,25
Ad Tuinbouw en Akkerbouw	€ 52.358,25
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Consumptieve Techniek I en II	€ 18.000,00
M Leren en Innoveren	€ 20.000,00
Breda University of Applied Sciences	€ 600.000,00
B Logistics Engineering	€ 300.000,00
B Logistics Management	€ 300.000,00
Fontys Hogescholen	€ 6.727.024,00
B Informatica	€ 648.245,00
B Logistics Engineering	€ 1.121.962,50
B Mechatronica	€ 136.160,00
B Opleiding tot leraar Basisonderwijs	€ 206.875,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Algemene Economie	€ 665.847,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Consumptieve Techniek I en II	€ 100.334,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Duits	€ 463.400,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Frans	€ 259.033,00

B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in het Technisch Beroepsonderwijs	€ 460.852,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Natuurkunde	€ 124.662,50
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Nederlands	€ 612.350,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Spaans	€ 289.625,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Techniek	€ 124.662,50
B Werktuigbouwkunde	€ 285.005,00
M Leraar Biologie	€ 89.757,00
M Leraar Engels	€ 111.712,50
M Leraar Geschiedenis	€ 444.781,25
M Leraar Nederlands	€ 287.556,25
M Leraar Wiskunde	€ 224.392,50
M Toetsdeskundige	€ 69.811,00
Hanzehogeschool Groningen	€ 1.187.456,29
B Bio-informatica	€ 274.257,50
B Chemie	€ 423.852,50
B Chemische Technologie	€ 274.257,50
B Industrieel Product Ontwerpen	€ 215.088,79
HAS Hogeschool	€ 1.064.463,58
B Bedrijfskunde en Agribusiness	€ 199.000,00
B Dier- en Veehouderij	€ 199.000,00
B Milieukunde	€ 199.000,00
B Toegepaste Biologie	€ 30.463,58
B Tuinbouw en Akkerbouw	€ 250.000,00
B Voedingsmiddelentechnologie	€ 187.000,00
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen	€ 1.583.881,50
B Civiele Techniek	€ 832.745,50
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Duits	€ 432.000,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Natuurkunde	€ 124.662,50
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Scheikunde	€ 124.662,50
M Leraar Wiskunde	€ 69.811,00
Hogeschool Van Hall Larenstein	€ 1.919.724,95
Ad Melkveehouderij	€ 139.622,00
B Bedrijfskunde en Agribusiness	€ 343.135,08
B Land- en Watermanagement	€ 258.359,74
B Management van de Leefomgeving	€ 397.925,67
B Milieukunde	€ 223.731,33
B Tuinbouw en Akkerbouw	€ 119.761,74
B Voedingsmiddelentechnologie	€ 437.189,39

HZ University of Applied Sciences	€ 5.183.327,00
B Commerciële Economie	€ 472.000,00
B Communicatie	€ 993.000,00
B Engineering	€ 543.816,00
B Finance & Control	€ 1.333.626,00
B Human Resource Management	€ 546.150,00
B Logistics Engineering	€ 448.785,00
B Maritiem Officier	€ 468.286,00
B Sportkunde	€ 377.664,00
NHL Stenden Hogeschool	€ 5.600.763,20
B Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	€ 356.118,00
B Chemie	€ 242.208,40
B Civiele Techniek	€ 125.582,80
B Docent Beeldende Kunst en Vormgeving	€ 100.886,80
B Docent Theater	€ 141.943,20
B Elektrotechniek	€ 233.293,20
B Maritieme Techniek	€ 174.527,50
B Ocean Technology	€ 129.628,80
B Opleiding tot leraar Basisonderwijs	€ 395.338,50
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Aardrijkskunde	€ 180.140,80
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Biologie	€ 233.881,20
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Duits	€ 158.365,20
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Economie	€ 150.220,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Geschiedenis	€ 438.575,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Gezondheidszorg en Welzijn	€ 289.625,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Maatschappijleer	€ 201.737,20
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Natuurkunde	€ 135.209,20
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Nederlands	€ 434.437,50
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Scheikunde	€ 124.662,50
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Wiskunde	€ 408.130,80
B Ruimtelijke Ontwikkeling	€ 131.899,60
B Technische Bedrijfskunde	€ 420.764,40
B Technische Informatica	€ 99.542,80
B Toegepaste Wiskunde	€ 222.031,60
M Learning & Innovation	€ 72.013,20

Saxion Hogeschool	€ 3.212.386,00
B Chemische Technologie	€ 113.764,00
B Civiele Techniek	€ 503.636,50
B Elektrotechniek	€ 842.718,50
B Opleiding Podotherapie	€ 1.123.968,00
B Technische Bedrijfskunde	€ 329.109,00
B Technische Natuurkunde	€ 299.190,00
Zuyd Hogeschool	€ 4.529.911,50
Ad ICT	€ 383.960,50
B Accountancy	€ 345.000,00
B Communication and Multimedia Design	€ 1.490.963,50
Ad Finance & Control	€ 621.000,00
B Mens en Techniek	€ 373.000,00
B Opleiding voor Logopedie	€ 942.000,00
B Technische Bedrijfskunde (Engineering)	€ 373.987,50
Totaal	€ 31.943.634,77

Van het totaal aangevraagde bedrag voor instandhouding (€ 83.704.590) wordt 38% toegekend. Het verschil wordt veroorzaakt door a. uitsluiting van een deel van de aanvragen op grond van de uitsluitingscriteria (- € 32.830.622, ofwel 63%) en b. maximering van de bijdrage (- € 18.930.333, ofwel 37%).

5 Beoordeling aanvraag transitiebijdrage

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de uitkomsten van de beoordeling van de aanvragen voor de transitiebijdrage beschreven. Deze beoordeling is gebaseerd op een inhoudelijke beoordeling van de plannen aan de hand van 5 criteria:

- a. De verbinding met de regio.
- b. De onomkeerbare beslissingen die genomen moeten worden zonder aanvullende bijdrage.
- c. De relevantie en robuustheid van het pakket maatregelen.
- d. De aansluiting van de maatregelen bij de onomkeerbare beslissingen.
- e. De bijdrage van de maatregelen aan het versterken van de toekomstbestendigheid van de opleiding.

De plannen van de opleidingen die zijn uitgesloten van toekenning van een instandhoudingsbijdrage zijn niet inhoudelijk beoordeeld en komen niet in aanmerking voor een transitiebijdrage.

De beoordeling van de plannen is uitgevoerd in drie stappen. De eerste stap bestond uit het beoordelen van de plannen door de secretarissen van de stuurgroep. De tweede stap bestond uit een toets van deze beoordeling door een lid van de stuurgroep die als 'eerste lezer' optrad. De derde stap bestond uit de bespreking van de uitkomsten van de eerste twee stappen in de stuurgroep. Met deze procedure is het vier ogen-principe geborgd. In een afrondend stadium heeft nog een extra check plaatsgevonden. Op basis van de in paragraaf 5.6 beschreven systematiek is de hoogte van de transitiebijdrage vastgesteld.

In dit hoofdstuk worden de uitkomsten van deze beoordeling beschreven. De uitwerking per opleiding is beschreven in bijlage 5.

5.2 De verbinding met de regio

De beoordeling van de verbinding van de opleiding met de regio bestond uit twee stappen.

In de eerste plaats is gekeken of de opleiding opleidt voor beroepen in een krimpregio waarvoor sprake is van krapte op de arbeidsmarkt. Daarbij is gekeken naar de huidige situatie (spanningsindicator UWV krap of zeer krap) en naar de toekomstige situatie (ITA regionaal < 1). Als een van beide indicatoren van toepassing is, voldoet de opleiding aan dit criterium. Dat was voor alle aanvragen het geval.

In de tweede plaats is gekeken naar de mate waarin de opleiding is ingebed in de regio. Daarbij is gekeken naar de participatie van de opleiding in regionale netwerken of samenwerkingsverbanden, regionale agenda's en campussen. De mate waarin de inbedding in de regio is beschreven in de plannen loopt uiteen. In sommige plannen

wordt hier niet of slechts beperkt op ingegaan, in andere wordt de verbinding met de regio uitvoerig beschreven.

Van de 102 beoordeelde plannen scoorden er 74 voldoende, 5 matig en 23 onvoldoende op dit criterium. Overigens gaat de stuurgroep ervan uit dat bij plannen waar de inbedding in de regio niet of slechts beperkt is beschreven, de opleidingen in de praktijk wel ingebed zijn in de regio maar dit in plannen is niet goed is toegelicht.

5.3 Onomkeerbare beslissingen

De beoordeling van de mate waarin de opleiding zonder aanvullende bijdrage vanwege een exploitatietekort onomkeerbare maatregelen moet nemen betreft de vraag of concreet is aangegeven welke onomkeerbare maatregelen de opleiding heeft genomen of moet nemen als de additionele bijdrage niet wordt toegekend. Ook op dit gebied lopen de plannen sterk uiteen. In de meeste plannen wordt meer of minder specifiek aangegeven hoe groot het exploitatietekort is in de komende jaren (per jaar en totaal voor 2022-2025). Daaruit blijkt dat de opleidingen niet kostendekkend zijn te exploiteren. In sommige plannen is alleen aangegeven dat de opleiding zonder additionele bijdrage mogelijk moet worden stopgezet. In andere plannen is concreet aangegeven welke maatregelen de opleiding moet nemen zonder additionele bijdrage. Voorbeelden van maatregelen die daarbij genoemd worden zijn:

- Afbouw van minoren en keuzedelen.
- Afbouw van afstudeerrichtingen.
- Afbouw van varianten (vt/dt/duaal) of tracks (Nederlandstalig/Engelstalig).
- Stopzetten van deelname aan regionale samenwerkingsverbanden.
- Afbouw van lectoraten.
- Afbouw van voorzieningen (o.a. labs).
- Afbouw van opleidingen.

Van de 102 beoordeelde plannen scoorden er 48 voldoende, 52 matig en 2 onvoldoende op dit criterium.

5.4 Robuust en relevant pakket maatregelen

In de plannen is aangegeven welke maatregelen al genomen zijn en welke aanvullende maatregelen de opleiding de komende periode gaat nemen.

De meeste opleidingen kiezen voor een breed pakket aan maatregelen, gericht op:

- Het verbeteren van studiesucces en tegengaan van uitval, onder meer door te investeren in begeleiding. Dat resulteert in een betere balans tussen baten en lasten.
- Het verhogen van de aantrekkelijkheid van de opleiding voor specifieke doelgroepen door flexibilisering. Dat biedt ook mogelijkheden voor LLO.
- Kostenreductie door het verbreden van opleidingen en het afbouwen van minoren, afstudeerrichtingen, varianten en tracks.
- Het investeren in nieuwe opleidingen, afstudeerrichtingen of tracks om de aantrekkelijkheid van de opleiding te vergroten.
- Samenwerking met andere opleidingen binnen de eigen instelling, zowel op het gebied van onderwijsontwikkeling als op het gebied van het gezamenlijk

aanbieden van onderdelen van het onderwijs en het delen van voorzieningen. Dit draagt bij aan verlaging van de kosten.

- Het afbouwen van lectoraten en voorzieningen.
- Profilering, om de bekendheid van de opleiding te vergroten.
- Werving, gericht op groei van de instroom.
- Stopzetten van de participatie in samenwerkingsverbanden of juist investeren in regionale samenwerking.

Hieruit komt het beeld naar voren dat opleidingen/instellingen zoeken naar een balans tussen kostenreductie en innovatie. Bij te veel focus op kostenreductie (o.a. verbreding van opleidingen, afbouw van lectoraten en voorzieningen en stopzetten van participatie in samenwerkingsverbanden) is het risico dat de aantrekkelijkheid van de opleiding afneemt, de instroom terugloopt en verdergaande kostenreductie noodzakelijk is. Te veel focus op innovatie (o.a. flexibilisering, de ontwikkeling van nieuwe opleidingen afstudeerrichtingen en het investeren in regionale samenwerking) heeft als risico dat de betaalbaarheid van de opleiding verder onder druk komt te staan en de werkdruk van de medewerkers toeneemt.

De inzet op werving is begrijpelijk maar dat zal in veel gevallen ten koste gaan van de belangstelling voor andere opleidingen, binnen de eigen instelling of bij andere instellingen. Bij demografische krimp is er in feite sprake van een 'negative sum game'. Gegeven de krimp kan werving een passende strategie zijn voor de individuele opleiding, maar verschuift het probleem naar andere opleidingen en/of andere instellingen.

In veel gevallen worden maatregelen (voor een deel) genomen wordt op het niveau van clusters, domeinen, vestigingen/campussen of instituten binnen de eigen instelling. Dat biedt mogelijkheden om te komen tot een samenhangende aanpak van verwante opleidingen, die vaak kampen met vergelijkbare problematiek, zoals lerarenopleidingen.

Opvallend is dat in veel plannen geen of beperkt aandacht besteed wordt aan samenwerking met andere instellingen, onder meer door uitruil van opleidingen, samenwerking bij innovatie, het gezamenlijk aanbieden van een breed palet aan specialisaties et cetera.

De stuurgroep concludeert dat het bij de keuze van een passend pakket aan maatregelen gaat om het vinden van een goede balans:

- Tussen innovatie en het verhogen van de aantrekkelijkheid van de opleiding enerzijds en efficiencyverbetering en kostenreductie anderzijds.
- Tussen werving (om het marktaandeel te vergroten) enerzijds en samenwerking (om de negatieve effecten van concurrentie te voorkomen) anderzijds.

Dat moet leiden tot het versterken van de toekomstbestendigheid van de opleiding, zowel vanuit het perspectief van exploitatie als vanuit het perspectief van instroom en het aantal ingeschreven studenten. In veel plannen is sprake van een dergelijke balans, in een deel van de plannen is deze balans niet aanwezig.

Van de 102 beoordeelde plannen scoorden er 82 voldoende, 15 matig en 5 onvoldoende op dit criterium.

5.5 Maatregelen sluiten aan bij onomkeerbare beslissingen

Op basis van een vergelijking tussen de in het plan beschreven onomkeerbare beslissingen die de opleiding moet nemen zonder additionele maatregelen en de genomen en voorgenomen maatregelen is bepaald in hoeverre de maatregelen aansluiten bij de onomkeerbare beslissingen, d.w.z. bijdragen aan het voorkomen dat de onomkeerbare beslissingen genomen moeten worden. Daarbij geldt als uitgangspunt dat een goede balans tussen kostenreductie en innovatie aansluit bij de onomkeerbare beslissingen.

Van de 102 beoordeelde plannen scoorden er 82 voldoende, 15 matig en 5 onvoldoende op dit criterium.

5.6 Bijdrage aan toekomstbestendigheid

De bijdrage aan de toekomstbestendigheid van de opleiding wordt in de plannen onderbouwd in termen van het exploitatietekort/overschot en/of in termen van de instroom of het aantal ingeschreven studenten. De maatregelen dragen bij aan de toekomstbestendigheid van de opleiding als het plausibel is dat ze leiden tot vermindering van het exploitatietekort en/of verhoging van de instroom of het aantal ingeschreven studenten. Zoals aangegeven is de validiteit van de prognoses van de instellingen door de stuurgroep niet goed te beoordelen. Opvallend is dat de verwachte effecten van de plannen sterk uiteenlopen, evenals de mate waarin de opleiding na de overbruggingsperiode verwacht toekomstbestendig te zijn. In sommige plannen is sprake van stabilisatie van het aantal ingeschreven studenten of het exploitatietekort, in andere van verbetering van een van de twee of beiden en in weer andere plannen neemt het exploitatietekort na de overbruggingsperiode toe en de instroom verder af. De meeste opleidingen verwachten dat de maatregelen en de additionele bijdragen leiden tot verbetering van de toekomstbestendigheid.

Van de 102 beoordeelde plannen scoorden er 82 voldoende, 15 matig en 5 onvoldoende op deze dimensie.

5.7 Bepalen hoogte instandhoudingsbijdrage

Tot slot is de hoogte van de transitiebijdrage bepaald. Daarbij is uitgegaan van het door de opleiding aangevraagde bedrag.

Voor instellingen die geen transitiebijdrage hebben aangevraagd of deze impliciet hebben meegenomen in de aangevraagde instandhoudingsbijdrage, en waarbij de instandhoudingsbijdrage is afgetopt omdat de bijdrage per student hoger was dan de som van de rijksbijdrage en het collegegeld, is van het restant van de instandhoudingsbijdrage 75% (voor de transitiebijdrage geldt een eigen bijdrage van 25%) toegevoegd aan het transitiebudget.

Op basis van de inhoudelijke beoordeling van de plannen, zoals beschreven in bovenstaande paragrafen en bijlage 5, is bepaald welk percentage van het aangevraagde bedrag wordt toegekend. Op basis van dit percentage is de hoogte van de transitiebijdrage bepaald.

5.8 Conclusies

In onderstaande tabel is per instelling aangegeven voor welke opleidingen ze welke transitiebijdrage ontvangen. De onderbouwing van deze bedragen is opgenomen in bijlage 5. Voor opleidingen die niet zijn opgenomen in onderstaande tabel wordt geen transitiebijdrage toegekend.

Instelling en opleiding	Bijdrage transitie
Aeres Hogeschool	€ 75.983,23
Ad Bedrijfskunde en Agribusiness	€ 13.281,92
Ad Dier- en Veehouderij	€ 40.461,92
Ad Tuinbouw en Akkerbouw	€ 22.239,39
Breda University of Applied Sciences	€ 300.000,00
B Logistics Engineering	€ 150.000,00
B Logistics Management	€ 150.000,00
Fontys Hogescholen	€ 1.763.484,80
B Informatica	€ 70.875,00
B Logistics Engineering	€ 70.875,00
B Mechatronica	€ 70.875,00
B Opleiding tot leraar Basisonderwijs	€ 18.532,80
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Algemene Economie	€ 58.996,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Consumptieve Techniek I en II	€ 185.028,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Duits	€ 185.896,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Frans	€ 96.040,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in het Technisch Beroepsonderwijs	€ 185.028,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Natuurkunde	€ 89.856,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Nederlands	€ 89.856,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Spaans	€ 96.040,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Techniek	€ 96.040,00
B Werktuigbouwkunde	€ 70.875,00
M Leraar Biologie	€ 63.112,00
M Leraar Engels	€ 63.112,00
M Leraar Geschiedenis	€ 63.112,00
M Leraar Nederlands	€ 63.112,00
M Leraar Wiskunde	€ 63.112,00
M Toetsdeskundige	€ 63.112,00
Hanzehogeschool Groningen	€ 1.234.579,20
B Bio-informatica	€ 212.596,81

B Chemie	€ 376.400,91
B Chemische Technologie	€ 176.002,28
B Industrieel Product Ontwerpen	€ 469.579,20
HAS Hogeschool	€ 649.854,30
B Bedrijfskunde en Agribusiness	€ 86.000,00
B Dier- en Veehouderij	€ 156.000,00
B Milieukunde	€ 116.000,00
B Toegepaste Biologie	€ 21.854,30
B Tuinbouw en Akkerbouw	€ 135.000,00
B Voedingsmiddelentechnologie	€ 135.000,00
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen	€ 1.372.000,00
B Civiele Techniek	€ 580.000,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Duits	€ 300.000,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Natuurkunde	€ 125.860,47
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Scheikunde	€ 120.139,53
M Leraar Wiskunde	€ 246.000,00
Hogeschool Van Hall Larenstein	€ 1.835.414,36
Ad Melkveehouderij	€ 179.801,98
B Bedrijfskunde en Agribusiness	€ 364.044,96
B Land- en Watermanagement	€ 195.980,96
B Management van de Leefomgeving	€ 288.156,52
B Milieukunde	€ 224.465,48
B Tuinbouw en Akkerbouw	€ 120.403,11
B Voedingsmiddelentechnologie	€ 462.561,35
HZ University of Applied Sciences	€ 1.205.870,40
B Commerciële Economie	€ 94.377,50
B Communicatie	€ 94.377,50
B Engineering	€ 262.095,40
B Finance & Control	€ 94.377,50
B Human Resource Management	€ 94.377,50
B Logistics Engineering	€ 75.502,00
B Maritiem Officier	€ 302.008,00
B Sportkunde	€ 188.755,00
NHL Stenden Hogeschool	€ 1.702.631,39
B Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	€ 141.435,05
B Chemie	€ 96.811,27
B Civiele Techniek	€ 48.439,08
B Docent Beeldende Kunst en Vormgeving	€ 4.323,72
B Docent Theater	€ 6.083,28
B Elektrotechniek	€ 89.984,52
B Maritieme Techniek	€ 73.747,80
B Ocean Technology	€ 49.999,68
B Opleiding tot leraar Basisonderwijs	€ 101.658,47

B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Aardrijkskunde	€ 46.321,92
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Biologie	€ 60.140,88
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Duits	€ 40.722,48
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Economie	€ 38.628,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Geschiedenis	€ 120.086,64
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Gezondheidszorg en Welzijn	€ 81.185,04
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Maatschappijleer	€ 51.875,28
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Natuurkunde	€ 34.768,08
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Nederlands	€ 114.203,52
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Scheikunde	€ 37.278,72
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Wiskunde	€ 104.947,92
B Ruimtelijke Ontwikkeling	€ 50.875,56
B Technische Bedrijfskunde	€ 162.294,84
B Technische Informatica	€ 42.661,20
B Toegepaste Wiskunde	€ 85.640,76
M Learning & Innovation	€ 18.517,68
Saxion Hogeschool	€ 1.400.675,35
B Chemische Technologie	€ 48.756,00
B Civiele Techniek	€ 168.792,00
B Elektrotechniek	€ 216.880,00
B Opleiding Podotherapie	€ 351.362,00
B Technische Bedrijfskunde	€ 109.109,00
B Technische Natuurkunde	€ 505.776,35
Zuyd Hogeschool	€ 1.566.066,38
Ad ICT	€ 69.779,63
B Communication and Multimedia Design	€ 238.527,38
B Technische Bedrijfskunde (Engineering)	€ 1.257.759,38
Grand Total	€ 13.106.559,41

Van het totaal aangevraagde bedrag voor transitie (€ 24.370.852) wordt 54% toegekend. Het verschil wordt veroorzaakt door a. uitsluiting van een deel van de aanvragen op grond van de uitsluitingscriteria (- € 11.090.578), b. de inhoudelijke beoordeling van de plannen (- € 1.993.058) en c. het toekennen van 75% van het overschot van de maximering instandhouding van instellingen die geen transitiebijdrage hebben aangevraagd (+ € 1.819.344).

6 Samenvattend overzicht en conclusies

De stuurgroep heeft de aanvragen beoordeeld van 176 opleidingen (waarbij verschillende locaties zijn beoordeeld als afzonderlijke opleidingen) voor een bijdrage aan de instandhouding en transitie van de opleiding.

Daartoe is een afwegingskader opgesteld, waarin is aangegeven aan welke criteria opleidingen moeten voldoen om in principe in aanmerking te komen voor een bijdrage.

Bij het analyseren van de plannen bleek dat:

- De relaties tussen exploitatietekorten, daling van de instroom en demografische krimp niet eenduidig zijn.
- De plannen een hoge mate van variëteit vertonen (zowel in termen van de kwalitatieve en kwantitatieve onderbouwing van de aanvragen als in de gehanteerde redeneringen).

Bovendien waren de in de aanvragen opgenomen prognoses van de instroom of het aantal ingeschreven studenten door de stuurgroep niet goed te beoordelen.

Dit was voor de stuurgroep aanleiding om de uitgangspunten uit het afwegingskader aan te scherpen in de vorm van een beoordelingskader, aan de hand waarvan de plannen zijn beoordeeld.

Het beoordelingskader bevat een aantal uitsluitingscriteria:

- Opleidingen met minder dan 25 ingeschreven studenten.
- Opleidingen met 25-50 ingeschreven studenten met een absolute daling van de instroom van 4 studenten of minder in de periode 2022-2026.
- Opleidingen met meer dan 300 ingeschreven studenten.
- Opleidingen die gestart zijn na 2017.
- Opleidingen waarbij geen sprake is van geprognosticeerde bevolkingskrimp in het voedingsgebied.
- Opleidingen met 150 tot 300 ingeschreven studenten waarvan de geprognosticeerde daling van de instroom in de periode 2022-2026 minder dan 2,5% per jaar bedraagt.

Opleidingen die aan een of meer van deze uitsluitingscriteria voldoen zijn uitgesloten van een bijdrage. Dit betrof 72 opleidingen.

Voor de resterende 104 opleidingen is de hoogte van de instandhoudingsbijdrage en de transitiebijdrage bepaald. De stuurgroep heeft een onderscheid gemaakt tussen toekenning van de instandhoudingsbijdrage en de transitiebijdrage. De instandhoudingsbijdrage is er op gericht te voorkomen dat opleidingen onomkeerbare beslissingen moeten nemen vanwege een exploitatietekort dat veroorzaakt is door daling van de instroom die het gevolg is van demografische krimp in het voedingsgebied. De transitiebijdrage is gericht op maatregelen om de toekomstbestendigheid van de opleiding te verbeteren.

De hoogte van de instandhoudingsbijdrage is bepaald op basis van een kwantitatieve beoordeling, waarbij de daling van het aantal ingeschreven studenten in de afgelopen jaren en de prognose van de demografische krimp de basis vormen om het aantal studenten die niet ingeschreven konden worden als gevolg van krimp te bepalen. De instandhoudingsbijdrage is gemaximeerd op de som van de rijksbijdrage (gedifferentieerd naar laag en hoog tarief) en het collegegeld per student die niet ingeschreven kon worden als gevolg van krimp. Voor deze benadering is gekozen, omdat de cijfers van de opleidingen over het exploitatietekort en de prognoses van de daling van de instroom door de stuurgroep niet goed te beoordelen zijn.

De hoogte van de transitiebijdrage is bepaald op basis van een inhoudelijke beoordeling van de plannen langs vijf criteria:

- De verbinding met de regio.
- De onomkeerbare beslissingen die genomen moeten worden zonder aanvullende bijdrage.
- De relevantie en robuustheid van het pakket maatregelen.
- De aansluiting van de maatregelen bij de onomkeerbare beslissingen.
- De bijdrage van de maatregelen aan het versterken van de toekomstbestendigheid van de opleiding.

In onderstaande tabel is per instelling aangegeven voor welke opleidingen ze welke bijdrage krijgen, onderverdeeld naar instandhoudingsbijdrage en transitiebijdrage. De onderbouwing van deze bedragen is opgenomen in bijlage 4 en 5. Voor opleidingen die niet zijn opgenomen in onderstaande tabel wordt geen bijdrage toegekend.

Instelling en opleiding	Instandhouding	Transitie	Bijdrage totaal
Aeres Hogeschool	€ 334.696,75	€ 75.983,23	€ 410.679,98
Ad Bedrijfskunde en Agribusiness	€ 122.169,25	€ 13.281,92	€ 135.451,17
Ad Dier- en Veehouderij	€ 122.169,25	€ 40.461,92	€ 162.631,17
Ad Tuinbouw en Akkerbouw	€ 52.358,25	€ 22.239,39	€ 74.597,64
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Consumptieve Techniek I en II	€ 18.000,00	€ 0,00	€ 18.000,00
M Leren en Innoveren	€ 20.000,00	€ 0,00	€ 20.000,00
Breda University of Applied Sciences	€ 600.000,00	€ 300.000,00	€ 900.000,00
B Logistics Engineering	€ 300.000,00	€ 150.000,00	€ 450.000,00
B Logistics Management	€ 300.000,00	€ 150.000,00	€ 450.000,00
Fontys Hogescholen	€ 6.727.024,00	€ 1.763.484,80	€ 8.490.508,80
B Informatica	€ 648.245,00	€ 70.875,00	€ 719.120,00
B Logistics Engineering	€ 1.121.962,50	€ 70.875,00	€ 1.192.837,50
B Mechatronica	€ 136.160,00	€ 70.875,00	€ 207.035,00
B Opleiding tot leraar Basisonderwijs	€ 206.875,00	€ 18.532,80	€ 225.407,80
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Algemene Economie	€ 665.847,00	€ 58.996,00	€ 724.843,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Consumptieve Techniek I en II	€ 100.334,00	€ 185.028,00	€ 285.362,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Duits	€ 463.400,00	€ 185.896,00	€ 649.296,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Frans	€ 259.033,00	€ 96.040,00	€ 355.073,00

B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in het Technisch Beroepsonderwijs	€ 460.852,00	€ 185.028,00	€ 645.880,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Natuurkunde	€ 124.662,50	€ 89.856,00	€ 214.518,50
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Nederlands	€ 612.350,00	€ 89.856,00	€ 702.206,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Spaans	€ 289.625,00	€ 96.040,00	€ 385.665,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Techniek	€ 124.662,50	€ 96.040,00	€ 220.702,50
B Werktuigbouwkunde	€ 285.005,00	€ 70.875,00	€ 355.880,00
M Leraar Biologie	€ 89.757,00	€ 63.112,00	€ 152.869,00
M Leraar Engels	€ 111.712,50	€ 63.112,00	€ 174.824,50
M Leraar Geschiedenis	€ 444.781,25	€ 63.112,00	€ 507.893,25
M Leraar Nederlands	€ 287.556,25	€ 63.112,00	€ 350.668,25
M Leraar Wiskunde	€ 224.392,50	€ 63.112,00	€ 287.504,50
M Toetsdeskundige	€ 69.811,00	€ 63.112,00	€ 132.923,00
Hanzehogeschool Groningen	€ 1.187.456,29	€ 1.234.579,20	€ 2.422.035,49
B Bio-informatica	€ 274.257,50	€ 212.596,81	€ 486.854,31
B Chemie	€ 423.852,50	€ 376.400,91	€ 800.253,41
B Chemische Technologie	€ 274.257,50	€ 176.002,28	€ 450.259,78
B Industrieel Product Ontwerpen	€ 215.088,79	€ 469.579,20	€ 684.667,99
HAS Hogeschool	€ 1.064.463,58	€ 649.854,30	€ 1.714.317,88
B Bedrijfskunde en Agribusiness	€ 199.000,00	€ 86.000,00	€ 285.000,00
B Dier- en Veehouderij	€ 199.000,00	€ 156.000,00	€ 355.000,00
B Milieukunde	€ 199.000,00	€ 116.000,00	€ 315.000,00
B Toegepaste Biologie	€ 30.463,58	€ 21.854,30	€ 52.317,88
B Tuinbouw en Akkerbouw	€ 250.000,00	€ 135.000,00	€ 385.000,00
B Voedingsmiddelentechnologie	€ 187.000,00	€ 135.000,00	€ 322.000,00
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen	€ 1.583.881,50	€ 1.372.000,00	€ 2.955.881,50
B Civiele Techniek	€ 832.745,50	€ 580.000,00	€ 1.412.745,50
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Duits	€ 432.000,00	€ 300.000,00	€ 732.000,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Natuurkunde	€ 124.662,50	€ 125.860,47	€ 250.522,97
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Scheikunde	€ 124.662,50	€ 120.139,53	€ 244.802,03
M Leraar Wiskunde	€ 69.811,00	€ 246.000,00	€ 315.811,00
Hogeschool Van Hall Larenstein	€ 1.919.724,95	€ 1.835.414,36	€ 3.755.139,31
Ad Melkveehouderij	€ 139.622,00	€ 179.801,98	€ 319.423,98
B Bedrijfskunde en Agribusiness	€ 343.135,08	€ 364.044,96	€ 707.180,04
B Land- en Watermanagement	€ 258.359,74	€ 195.980,96	€ 454.340,70
B Management van de Leefomgeving	€ 397.925,67	€ 288.156,52	€ 686.082,19
B Milieukunde	€ 223.731,33	€ 224.465,48	€ 448.196,81
B Tuinbouw en Akkerbouw	€ 119.761,74	€ 120.403,11	€ 240.164,85

B Voedingmiddelentechnologie	€ 437.189,39	€ 462.561,35	€ 899.750,74
HZ University of Applied Sciences	€ 5.183.327,00	€ 1.205.870,40	€ 6.389.197,40
B Commerciële Economie	€ 472.000,00	€ 94.377,50	€ 566.377,50
B Communicatie	€ 993.000,00	€ 94.377,50	€ 1.087.377,50
B Engineering	€ 543.816,00	€ 262.095,40	€ 805.911,40
B Finance & Control	€ 1.333.626,00	€ 94.377,50	€ 1.428.003,50
B Human Resource Management	€ 546.150,00	€ 94.377,50	€ 640.527,50
B Logistics Engineering	€ 448.785,00	€ 75.502,00	€ 524.287,00
B Maritiem Officier	€ 468.286,00	€ 302.008,00	€ 770.294,00
B Sportkunde	€ 377.664,00	€ 188.755,00	€ 566.419,00
NHL Stenden Hogeschool	€ 5.600.763,20	€ 1.702.631,39	€ 7.303.394,60
B Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek	€ 356.118,00	€ 141.435,05	€ 497.553,05
B Chemie	€ 242.208,40	€ 96.811,27	€ 339.019,67
B Civiele Techniek	€ 125.582,80	€ 48.439,08	€ 174.021,88
B Docent Beeldende Kunst en Vormgeving	€ 100.886,80	€ 4.323,72	€ 105.210,52
B Docent Theater	€ 141.943,20	€ 6.083,28	€ 148.026,48
B Elektrotechniek	€ 233.293,20	€ 89.984,52	€ 323.277,72
B Maritieme Techniek	€ 174.527,50	€ 73.747,80	€ 248.275,30
B Ocean Technology	€ 129.628,80	€ 49.999,68	€ 179.628,48
B Opleiding tot leraar Basisonderwijs	€ 395.338,50	€ 101.658,47	€ 496.996,98
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Aardrijkskunde	€ 180.140,80	€ 46.321,92	€ 226.462,72
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Biologie	€ 233.881,20	€ 60.140,88	€ 294.022,08
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Duits	€ 158.365,20	€ 40.722,48	€ 199.087,68
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Economie	€ 150.220,00	€ 38.628,00	€ 188.848,00
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Geschiedenis	€ 438.575,00	€ 120.086,64	€ 558.661,64
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Gezondheidszorg en Welzijn	€ 289.625,00	€ 81.185,04	€ 370.810,04
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Maatschappijleer	€ 201.737,20	€ 51.875,28	€ 253.612,48
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Natuurkunde	€ 135.209,20	€ 34.768,08	€ 169.977,28
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Nederlands	€ 434.437,50	€ 114.203,52	€ 548.641,02
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Scheikunde	€ 124.662,50	€ 37.278,72	€ 161.941,22
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Wiskunde	€ 408.130,80	€ 104.947,92	€ 513.078,72
B Ruimtelijke Ontwikkeling	€ 131.899,60	€ 50.875,56	€ 182.775,16
B Technische Bedrijfskunde	€ 420.764,40	€ 162.294,84	€ 583.059,24
B Technische Informatica	€ 99.542,80	€ 42.661,20	€ 142.204,00
B Toegepaste Wiskunde	€ 222.031,60	€ 85.640,76	€ 307.672,36
M Learning & Innovation	€ 72.013,20	€ 18.517,68	€ 90.530,88

Saxion Hogeschool	€ 3.212.386,00	€ 1.400.675,35	€ 4.613.061,35
B Chemische Technologie	€ 113.764,00	€ 48.756,00	€ 162.520,00
B Civiele Techniek	€ 503.636,50	€ 168.792,00	€ 672.428,50
B Elektrotechniek	€ 842.718,50	€ 216.880,00	€ 1.059.598,50
B Opleiding Podotherapie	€ 1.123.968,00	€ 351.362,00	€ 1.475.330,00
B Technische Bedrijfskunde	€ 329.109,00	€ 109.109,00	€ 438.218,00
B Technische Natuurkunde	€ 299.190,00	€ 505.776,35	€ 804.966,35
Zuyd Hogeschool	€ 4.529.911,50	€ 1.566.066,38	€ 6.095.977,88
Ad ICT	€ 383.960,50	€ 69.779,63	€ 453.740,13
B Accountancy	€ 345.000,00	€ 0,00	€ 345.000,00
B Communication and Multimedia Design	€ 1.490.963,50	€ 238.527,38	€ 1.729.490,88
Ad Finance & Control	€ 621.000,00	€ 0,00	€ 621.000,00
B Mens en Techniek	€ 373.000,00	€ 0,00	€ 373.000,00
B Opleiding voor Logopedie	€ 942.000,00	€ 0,00	€ 942.000,00
B Technische Bedrijfskunde (Engineering)	€ 373.987,50	€ 1.257.759,38	€ 1.631.746,88
Totaal	€ 31.943.634,77	€ 13.106.559,41	€ 45.050.194,19

Van het totaal aangevraagde bedrag (€ 108.075.442) wordt 42% toegekend. Het verschil wordt veroorzaakt door a. uitsluiting van een deel van de aanvragen op grond van de uitsluitingscriteria (- € 43.921.201), b. de maximering van de instandhoudingsbijdrage (- € 18.930.333), c. de inhoudelijke beoordeling van de plannen (- € 1.993.058) en d. het overhevelen van de maximering instandhouding naar de transitie (+ € 1.819.344).

7 Epiloog: overwegingen en aanbevelingen

In dit hoofdstuk geeft de stuurgroep een reflectie op haar ervaringen in het beoordelingsproces en overwegingen en aanbevelingen voor de ontwikkeling van een structurele aanpak van krimp, het versterken van de regionale functie van hogescholen en de aanpak van een aantal stelselvragen die aandacht vragen maar niet pasten binnen de kaders van deze regeling.

De stuurgroep heeft het gewaardeerd dat de minister de sector zelf de ruimte heeft gegeven om de regie te voeren op de aanpak van het complexe vraagstuk rond de gevolge van demografische krimp voor de functie van het hbo in de regio. Daarbij constateert de stuurgroep dat het een zoektocht was om recht te doen aan de problematiek en een goede en faire afweging te maken tussen belangen en perspectieven en te komen tot een aanpak die objectief, transparant, navolgbaar en uitlegbaar is.

De additionele bijdragen zijn bedoeld als overbruggingsregeling, om te voorkomen dat opleidingen in afwachting van een structurele aanpak van de krimp en het versterken van de regionale functie van hogescholen onomkeerbare beslissingen moeten nemen waardoor de continuïteit van de opleiding en de bijdrage aan de regio onder druk komen te staan. Daarbij was het uitgangspunt de individuele opleiding en niet de instelling. Met deze regeling wordt nadrukkelijk niet vooruitgelopen op de structurele aanpak van krimp en het versterken van de regionale functie van het hbo, waar een aparte verkenning naar wordt uitgevoerd.

Bij het beoordelen van de aanvragen bleek dat er sprake is van verwevenheid tussen krimpproblematiek, kleine opleidingenproblematiek, kleine instellingenproblematiek en de problematiek van startende opleidingen. Een deel van de problematiek waar de stuurgroep mee geconfronteerd werd, was maar ten dele het gevolg van demografische krimp. Wel kan demografische krimp de problematiek versterken, zeker als het aantal opleidingen binnen een instelling dat kampt met exploitatietekorten groter is.

In de plannen van de opleidingen werd relatief weinig aandacht besteed aan innovatie van het onderwijs, waaronder het gezamenlijk vormgeven van onderdelen van de curricula van verschillende opleidingen, en/of samenwerken met andere hogescholen binnen de verschillende sectoren om - ook bij daling van de instroom - samen een breed aanbod in de verschillende regio's in stand te houden. In de plannen werd ook relatief weinig aandacht besteed aan het versterken van LLO, terwijl dit kansen biedt om nieuwe doelgroepen aan te boren en om bij te dragen aan de Human Capital Agenda's in de regio's. Flexibilisering, dat wel veel is opgenomen in de plannen, kan hiervoor de basis vormen. Er wordt in veel gevallen sterk geredeneerd vanuit het bestaande aanbod. De stuurgroep verwacht dat innovatie van het onderwijs, investeren in de innovatiekracht van het hbo en samenwerking tussen hogescholen nodig zal zijn om effectief om te gaan met de krimpproblematiek, zeker als deze landelijk gaat spelen.

Opvallend was dat een deel van de opleidingen inzet op intensivering van de werving, wat bij een gelijkblijvende vraag ten koste gaat van andere instellingen en/of opleidingen ("kannibalisering"). In het licht van de verwachte daling van de instroom is dat volgens de stuurgroep geen effectieve strategie vanuit het perspectief van het stelsel.

Een deel van de aanvragen betrof kleine opleidingen, waarbij het met name ging om lerarenopleidingen, opleidingen in de techniek en agrarische opleidingen. Ook bestond een relatief groot aandeel van deze opleidingen uit Ad's en masters. Deze opleidingen zijn niet kostendekkend te exploiteren op basis van de rijksbijdrage en de collegegeldinkomsten. Ze worden in stand gehouden op basis van kruissubsidiëring binnen de instelling. Dat zijn keuzes van de afzonderlijke instellingen zelf. Daling van het aantal ingeschreven studenten, al of niet als gevolg van demografische krimp, kan deze kruissubsidiëring onder druk zetten. De strategie om kleine opleidingen in stand te houden door kruissubsidiëring kent dus zijn grenzen. De stuurgroep onderschrijft het belang van het behoud van kleine opleidingen, maar deze regeling was daar niet voor bedoeld.

Wel constateert de stuurgroep dat sommige kleine opleidingen een wezenlijke en misschien wel onmisbare functie kunnen vervullen bij het instandhouden van een levensvatbare regionale infrastructuur. Dat geldt overigens niet alleen voor krimpregio's. De problematiek van kleine opleidingen is een landelijk vraagstuk, die om een landelijke aanpak vraagt.

De verwachting is dat over een aantal jaren vrijwel alle hogescholen in meerdere of mindere mate te maken krijgen met daling van de instroom, al of niet veroorzaakt door de effecten van demografische krimp. Om de bijdrage van het hbo voor de regio - niet alleen in regio's met krimp, maar ook in andere regio's - te stimuleren en mee te wegen in de bekostiging kan een vorm van regio- of missie-gebonden financiering (waarbij ook aandacht besteed kan worden aan behoud van voorzieningen voor de regio) overwogen worden. Daarmee wordt ook ingespeeld op de toenemende vraag aan het hbo om bij te dragen aan de regionale opgaven en transitie door het opleiden van studenten, LLO en praktijkgericht onderzoek. De stuurgroep mist in deze context wel telkens de vraag welke bijdrage een regio zelf kan of moet leveren aan de instandhouding en ontwikkeling. Voorts dient in dit kader, zeker als het vraagstuk wordt gezien in het kader van missie-gebonden financiering, het begrip regio ruim te worden gedefinieerd. Voor sommige opleidingen geldt immers het gehele land als de "regio", terwijl ook grotere stedelijke gebieden als "regio" kunnen worden gedefinieerd.

Een specifiek vraagstuk vormen de mono sectorale pabo's. Omdat bij deze instellingen het niveau van de opleiding en het niveau van de instelling samenvalt, zijn zij extra kwetsbaar voor daling van het marktaandeel en voor de effecten van de demografische krimp, ook als sprake is van relatief grote opleidingen. De bekostigingssystematiek is niet goed toegesneden op dergelijke instellingen. Zo paste de aanvraag van Iselinge niet binnen de kaders van deze regeling, terwijl Iselinge wel geconfronteerd wordt met de demografische krimp in de Achterhoek. Volgens de stuurgroep vraagt de positie van Iselinge en andere mono sectorale pabo's specifieke aandacht.

De stuurgroep adviseert de ervaringen met deze regeling te evalueren, waarbij onder andere gekeken zou moeten worden naar de inzet van de middelen, de bijdrage van de aanpak aan innovatie van het onderwijs en het effect op de toekomstbestendigheid

van het hbo. Deze evaluatie zou vooral gericht moeten worden op het trekken van lessen voor de toekomst.

Zoals aangegeven heeft de additionele financiering het karakter van een overbruggingsregeling. Het is van belang om snel helderheid te krijgen over een structurele situatie, zodat er aan het eind van deze overgangsregeling daadwerkelijk een structurele regeling kan worden ingevoerd en opleidingen na de overbruggingsregeling niet alsnog onomkeerbare beslissingen hoeven te nemen. De stuurgroep adviseert de in dit hoofdstuk genoemde aandachtspunten mee te nemen bij de uitwerking van die structurele aanpak.

Bijlagen

Bijlage 1 Afwegingskader

Deze bijlage bevat het afwegingskader Vitalisering opleidingen krimpregio's, zoals dat op 14 oktober 2022 is vastgesteld door de Algemene Vergadering van de VH.

1. Inleiding

De maatschappelijke rol van hogescholen in de regio staat onder druk door demografische ontwikkelingen. De minister erkent dat: "Het is cruciaal dat deze regio's kunnen blijven beschikken over een over een breed aanbod aan opleidingen - ingebed in een goede onderwijs- en onderzoeksinfrastructuur - ten behoeve van tekortsectoren of de specifieke regionale arbeidsvraag."

In het Bestuursakkoord 2022 hoger onderwijs en wetenschap van 14 juli 2022 is met OCW afgesproken dat de VH een 'plan vitalisering opleidingen krimpregio's' opstelt, zodat de huidige kennisinfrastructuur op peil kan worden gehouden.

Daarnaast vindt een verkenning plaats naar een structurele aanpak van krimp en hoe de regionale functie van hogescholen verder kan worden versterkt. Het plan voor de vitalisering van opleidingen in krimpregio's vormt een overbrugging tot deze structurele aanpak kan worden uitgevoerd.

2. Het Bestuursakkoord

In het Bestuursakkoord is over vitalisering van opleidingen in krimpregio's het volgende opgenomen.

Hogescholen hebben de afgelopen jaren een spilfunctie verworven in regionale kennisecosystemen en dragen in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid en economische structuurversterking van een regio. De maatschappelijke rol van een hogeschool voor hun regio is onomstreden. Deze staat echter bij een aantal hogescholen onder druk door demografische ontwikkelingen. Het is cruciaal dat deze regio's kunnen blijven beschikken over een breed aanbod aan opleidingen - ingebed in een goede onderwijs- en onderzoeksinfrastructuur - ten behoeve van tekortsectoren of de specifieke regionale arbeidsvraag. Om de aantrekkingskracht op talent te behouden en de innovatiekracht en kennisinfrastructuur op peil te houden maken partijen onderstaande afspraken.

Afspraken

Om op korte termijn te voorkomen dat onomkeerbare stappen worden gezet, zoals opheffing van opleidingen of beperken van afstudeerrichtingen, stelt de VH onder onafhankelijk voorzitterschap een 'plan voor vitalisering opleidingen krimpregio's' op. Dit plan dient te voldoen aan de volgende voorwaarden:

- Het plan richt zich op opleidingen en afstudeerrichtingen in de krimpregio's die aantoonbaar relevant zijn voor de regionale economie en leefbaarheid of op specifieke (regionale) tekortsectoren, en waarbij ondersteuning nodig is voor de instandhouding van de voor een regio benodigde basisinfrastructuur.
- Het plan draagt aantoonbaar bij aan een structurele oplossing van deze problematiek. Tegelijkertijd is het een overbruggingsmaatregel: minister en VH zullen in de toekomstverkenning nagaan waar en in welke mate op lange termijn aanvullende wijzigingen nodig zijn in wet- en regelgeving en/of bekostigingssystematiek.

- Het plan is eind 2022 gereed en wordt dan ter beoordeling aan de minister voorgelegd.

Middelen

De minister voegt voor de uitvoering van het genoemde plan € 90 miljoen toe aan de rijksbijdrage van aan het plan deelnemende instellingen (€ 15 miljoen in 2022 en € 25 miljoen in 2023, 2024 en 2025). Dit afwegingskader betreft de verdeling van middelen voor de jaren 2022-2025. Toekenning van deze middelen vindt plaats door de minister op basis van beoordeling van het plan van de VH.

3. Uitgangspunten

De tijdelijke additionele middelen zijn bedoeld om te voorkomen dat instellingen vooruitlopend op een structurele aanpak onomkeerbare maatregelen moeten nemen waardoor de continuïteit van de opleiding in het geding komt. Daarmee wordt niet vooruitgelopen op een structurele aanpak, waarover een separate verkenning plaatsvindt.

De additionele middelen zijn gericht op opleidingen (en afstudeerrichtingen), niet op instellingen. Uitgangspunt daarbij is dat krimp van het aantal studenten maar beperkt schaalbaar op te vangen is in de onderwijsuitvoering van de opleiding, doordat veel van de onderwijs- en onderzoekskosten gelijk blijven terwijl de bekostigingsbijdrage aan de uitvoering van het onderwijs rechtstreeks (zij het met vertraging) afneemt. Zeker waar het gaat om infrastructurele kosten (een groep, een laboratorium, etc.) zijn de schaalbare sturingsmogelijkheden beperkt.

De tijdelijke additionele middelen zijn bestemd voor opleidingen en afstudeerrichtingen, a. die aantoonbaar relevant zijn voor de sociaal-economische ontwikkeling of de leefbaarheid van een krimpregio, b. waarbij sprake is van daling van de instroom als gevolg van demografische krimp en c. waarbij als gevolg van de daling van de instroom zonder additionele bijdragen onomkeerbare maatregelen genomen moeten worden, waardoor de continuïteit van de opleiding onder druk komt te staan.

De opleiding moet aantoonbaar relevant zijn voor de sociaal-economische ontwikkeling en de leefbaarheid van een krimpregio. Dat kan betrekking hebben op het opleiden voor regionale tekortberoepen en/of op bijdragen aan regionale initiatieven of agenda's. De bereikbaarheid van hoger onderwijs is onderdeel van de bijdrage aan de leefbaarheid.

In het hbo is er geen regio-indeling. In dit afwegingskader spelen krimpregio's op twee manieren een rol. In de eerste plaats als regio's waar de instroom van de opleiding uit afkomstig is. Daarvoor wordt de COROP-regio gehanteerd waar de onderwijsinstelling (VO of MBO) zich bevindt waar de instromende student zijn of haar hoogste vooropleiding heeft behaald. In de tweede plaats als de regio waar de opleiding bijdraagt aan de sociaal-economische ontwikkeling of de leefbaarheid. Hogescholen kunnen in hun plan aangeven wat de relevante omgeving is waar zij zich op richten als het gaat om bijdragen aan de sociaal-economische ontwikkeling en de leefbaarheid in een 3 krimpregio. Om te zorgen dat hun analyses toetsbaar zijn, dienen zij daarbij gebruik te maken van gevalideerde datasets. Instellingen dienen in hun plan aan te geven op welke arbeidsmarktregio('s) de opleiding met name gericht is.

De tijdelijke additionele middelen zijn gericht op het compenseren van de effecten van demografische krimp, niet op het in stand houden van kleine opleidingen en ook niet op het ondervangen van daling van het marktaandeel van de opleiding.

De plannen van de instellingen dienen bij te dragen aan het versterken van de toekomstbestendigheid van de opleiding. Maatregelen om de toekomstbestendigheid van de opleiding te versterken zijn voorwaarde zijn voor een additionele bijdrage.

Prognoses van de instroom op opleidingsniveau dienen hogescholen zelf aan te leveren. Als gehanteerde prognoses sterk afwijkt van de gerealiseerde instroom in de afgelopen jaren of van de geprognoseerde demografische krimp in de regio waar de instroom vandaan komt, dienen de hogescholen deze verschillen te onderbouwen.

De bijdragen zijn bestemd voor Ad-, bachelor- en master-opleidingen en voor voltijd, deeltijd- en duale studenten.

Bij het bepalen van daling van de instroom en demografische krimp wordt uitgegaan van een periode van 10 jaar: 5 jaar terugkijken en 5 jaar vooruitkijken. De mate waarin demografische krimp hogescholen raakt en de periode waarin hogescholen met krimp geconfronteerd worden loopt uiteen. Daarom kunnen hogescholen onderbouwd bij de gerealiseerde en de geprognoseerde krimp een andere periode hanteren. Zo kunnen ze b.v. langer terugkijken als de demografische krimp langer geleden heeft plaatsgevonden.

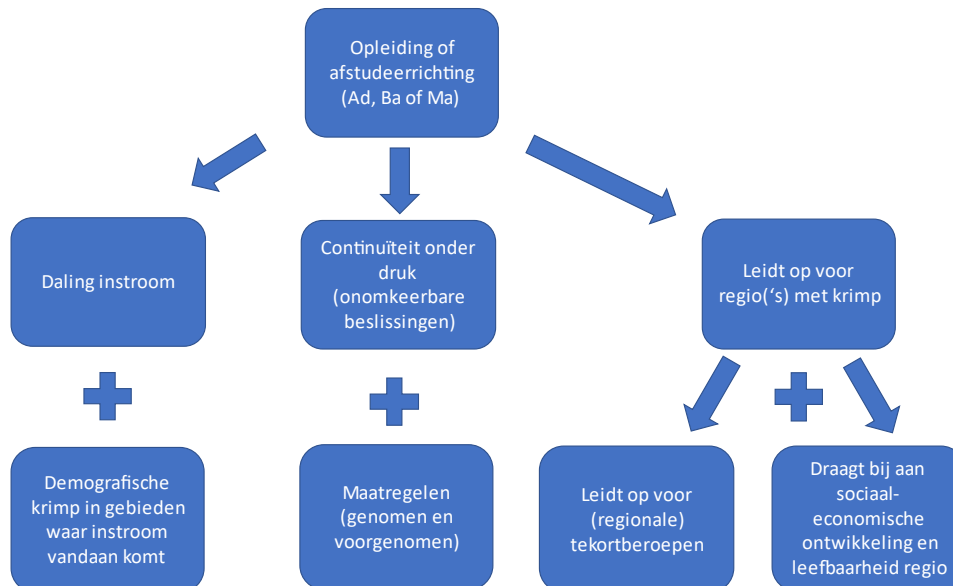
Er wordt een onderscheid gemaakt tussen een afwegingskader en een beoordelingskader. Het afwegingskader (zie paragraaf 4) dient om te bepalen welke opleidingen in aanmerking komen voor een bijdrage. Opleidingen die niet voldoen aan alle criteria, komen niet in aanmerking voor een bijdrage. Opleidingen die voldoen aan de criteria uit het afwegingskader komen in principe in aanmerking voor een bijdrage.

Het beoordelingskader dient om de hoogte van de bijdrage per aanvraag te bepalen (zie paragraaf 6). Op basis van het beoordelingskader doet de stuurgroep een voorstel over de bijdrage voor de verschillende aanvragen.

4. Het afwegingskader

Opleidingen komen in aanmerking voor een bijdrage als ze overtuigend aantonen en onderbouwen te voldoen aan elk van de volgende criteria:

1. Het gaat om een opleiding die aantoonbaar relevant is voor de sociaal-economische ontwikkeling of de leefbaarheid van een krimpregio.
2. De opleiding heeft te maken met daling van de instroom als gevolg van demografische krimp.
3. Daardoor is de opleiding zonder aanvullende middelen gedwongen om onomkeerbare beslissingen te nemen, waardoor de continuïteit van de opleiding in het geding komt.
4. De instelling neemt maatregelen die bijdragen aan het versterken van de toekomstbestendigheid van de opleiding.

Hieronder wordt per criterium aangegeven hoe de instelling kan onderbouwen dat een opleiding er aan voldoet.

Het gaat om een opleiding die aantoonbaar relevant is voor de sociaal-economische ontwikkeling of de leefbaarheid van een krimpregio.

De instelling onderbouwt dit door in het plan:

- Aan te geven op welke (arbeidsmarkt)regio's en welke beroepen de opleiding zich richt.
- Aan te geven hoe de opleiding bijdraagt aan regionale tekortberoepen.
- Aan te geven hoe de opleiding participeert in regionale initiatieven en agenda's (concrete initiatieven en/of adhesieverklaringen).

De opleiding heeft te maken met daling van de instroom als gevolg van demografische krimp.

De instelling onderbouwt dit door in het plan:

- Aan te geven wat de gerealiseerde daling van de instroom is en wat de prognoses zijn m.b.t daling van de instroom. Uitgangspunt hierbij is 5 jaar terugkijken (2017-2021) en 5 jaar vooruitkijken (2022-2026). De instelling kan beargumenteerd van deze periode afwijken als de krimp betrekking heeft op een eerdere periode.
- Deze cijfers te vergelijken met de demografische krimp in de regio van herkomst van de instromende studenten.
- Als de prognose van de instroom van de opleiding significant afwijkt van a. de gerealiseerde instroom of b. de prognose van de demografische ontwikkeling, dient de instelling dit verschil toe te lichten.

Daardoor is er onvoldoende budget om de exploitatie kostendekkend uit te voeren of kunnen bepaalde voorzieningen of onderzoeksprogramma's niet meer worden gecontinueerd. Met als gevolg dat er vooruitlopend op een structurele aanpak onomkeerbare continuïteitsbeslissingen moeten worden genomen.

De instelling onderbouwt dit door in het plan:

- Aan te geven wat niet meer gefinancierd kan worden. Daarbij kan het gaan om:
 - o Exploitatie van de opleiding (kosten op opleidingsniveau; personeel en materieel).
 - o Instandhouding van voorzieningen op opleidingsniveau.
 - o Onderzoeksprogramma's en infrastructuur op opleidingsniveau.

- Aan te geven wat de consequenties zijn als er geen additionele bijdrage wordt toegekend.

De instelling neemt maatregelen die bijdragen aan het versterken van de toekomstbestendigheid van de opleiding.

De instelling onderbouwt dit door in het plan:

- Aan te geven welke maatregelen al genomen zijn.
- Aan te geven welke aanvullende maatregelen in de planperiode (2022-2026) worden genomen.

Alleen opleidingen die aan al deze vier criteria voldoen, komen in aanmerking voor een bijdrage.

5. Waarvoor kunnen hogescholen een bijdrage aanvragen?

Voor opleidingen die voldoen aan de criteria om in aanmerking te komen voor een bijdrage kan een hogeschool een bijdrage aanvragen voor a. de kosten voor instandhouding en b. de kosten voor transitie maatregelen.

De kosten voor instandhouding betreffen:

- De kosten om tot een sluitende exploitatie van de opleiding te komen (kosten op opleidingsniveau; personeel en materieel).
- De kosten voor instandhouding van specifieke voorzieningen of samenwerkingsinitiatieven met externe partners.
- De kosten voor onderzoeksprogramma's en -infrastructuur.

De kosten voor transitie maatregelen betreffen maatregelen die bijdragen aan de toekomstbestendigheid van de opleiding. Voor deze maatregelen geldt dat tenminste 25% van de kosten gedekt moeten worden door de instelling en/of door regionale partners voor de periode waarin de bijdrage wordt toegekend. Enerzijds als uitdrukking van de eigen verantwoordelijkheid van de instelling voor de verbetermaatregelen, anderzijds als uitdrukking van het geloof van de instelling in de verbetermaatregelen. De eigen bijdrage en de inzet daarvan dienen aantoonbaar en toetsbaar te worden aangegeven in het plan.

De gevraagde bijdrage betreft kosten op opleidingsniveau en kan zowel betrekking hebben op variabele als op vaste kosten. Kosten voor opleidingsgebonden faciliteiten en de aan de opleiding verbonden onderzoeksinfrastructuur komen in aanmerking voor een bijdrage. Voor activiteiten en kosten op instellingsniveau wordt geen bijdrage toegekend.

6. Beoordelingskader

Het beoordelingskader wordt gebruikt om de hoogte van de bijdrage te bepalen voor de opleidingen die in aanmerking komen voor een bijdrage. Daartoe worden aanvragen met elkaar vergeleken op basis van een analyse vanuit verschillende perspectieven die de stuurgroep in combinatie met elkaar weegt. Op basis daarvan worden de opleidingen verdeeld in categorieën, die bepalen welke bijdrage per plan wordt toegekend.

In het beoordelingskader worden onder andere de volgende elementen meegenomen:

- Effect krimp op opleiding: wat kan er niet meer gefinancierd worden zonder aanvullende maatregelen?
- De bijdrage aan de regio.

- Maatregelen: wat heeft de opleiding al gedaan om de toekomstbestendigheid van de opleiding te versterken en welke aanvullende maatregelen zijn hiertoe opgenomen in het plan?
- Vitaliteit van de opleiding: de mate waarin de opleiding na het uitvoeren van de maatregelen in staat zal zijn de gevolgen van daling van de instroom als gevolg van demografische krimp uit eigen middelen op te vangen. Hierbij zal ook gekeken worden naar de omvang van de opleiding.

Op basis van vergelijking tussen het aangevraagde bedrag en het beschikbare budget en de uitkomsten van de analyse wordt vervolgens bepaald hoe wordt omgegaan met eventuele over- of onder-intekening. Opties daarbij zijn:

- Nader prioritering welke opleidingen voor een bijdrage in aanmerking komen.
- Aanpassing van de bijdrage per opleiding.

7. Hardheidsclausule

Het afwegingskader bevat een hardheidsclausule. Dat betekent dat instellingen in hun aanvraag onderbouwd kunnen aangeven waarom - gegeven hun specifieke omstandigheden - afwijking van de criteria gepast is. Dat kan bijvoorbeeld betrekking hebben op de periode waarnaar gekeken wordt.

8. Procedure

De hogescholen dienen plannen in, waarin ze aangeven voor welke opleidingen ze een bijdrage aanvragen en onderbouwen deze aanvraag aan de hand van de criteria uit het afwegingskader. In de plannen dient gebruik gemaakt te worden van de indicatoren uit dit afwegingskader en zo veel mogelijk van openbare bronnen of externe onderzoeken. Voor het opstellen van de plannen heeft de stuurgroep een format opgesteld. De stuurgroep beoordeelt de plannen van hogescholen op basis van het afwegingskader en het beoordelingskader en doet op basis daarvan in het plan vitalisering opleidingen krimpregio's een voorstel voor toekenning van de middelen. Het plan vitalisering opleidingen krimpregio's wordt vastgesteld door de Algemene Vergadering van de VH en aangeboden aan de minister van OCW. De minister besluit op basis van een beoordeling van het plan over toekenning van de middelen.

Bijlage 2 **Format voor indienen plannen door hogescholen**

Deze bijlage bevat het format voor het indienen van de plannen door hogescholen voor aanvragen voor een bijdrage uit de middelen voor vitalisering van opleidingen in krimpregio's. Het format is een bijlage bij het afwegingskader Vitalisering opleidingen krimpregio's. In het afwegingskader wordt nader ingegaan op de criteria die de stuurgroep hanteert bij het beoordelen van de plannen van de hogescholen en de daarbij gehanteerde definities en gegevensbronnen.

Aanvraag	Voor welke opleiding(en) of afstudeerrichting(en) vraagt de instelling een bijdrage aan?
Probleemanalyse: regionale functie en bijdrage aan sociaal-economische ontwikkeling en leefbaarheid tekortregio's	<p>Tekorten op de arbeidsmarkt in de arbeidsmarktregio('s) waar opleiding (vooral) voor opleidt in de beroepen waar de opleiding voor opleidt</p> <p>Participatie van de opleiding in regionale economische en/of maatschappelijke agenda's en/of lopende samenwerkingsinitiatieven of voorzieningen die bijdragen aan sociaal-economische ontwikkeling en leefbaarheid in de regio</p>
Probleemanalyse: daling instroom als gevolg van demografische krimp	<p>Daling instroom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Realisatie - Prognose <p>Demografische krimp in de regio's waar de instroom vandaan komt</p> <p>Vergelijking prognose met a. realisatie instroom en b. demografische krimp</p>
Probleemanalyse: financieel	<p>Wat kan niet meer gefinancierd worden zonder additionele bijdrage:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exploitatie van de opleiding - Instandhouding van voorzieningen op opleidingsniveau - Onderzoeksprogramma's en infrastructuur op opleidingsniveau <p>Welke onomkeerbare stappen moet de opleiding nemen als er geen additionele bijdrage wordt toegekend?</p>
Maatregelen	<p>Welke maatregelen heeft de instelling al genomen om de toekomstbestendigheid van de opleiding (of afstudeerrichting) te versterken?</p> <p>Welke aanvullende maatregelen neemt de instelling om de toekomstbestendigheid van de opleiding (of afstudeerrichting) te versterken?</p>
Bijdrage voor kosten voor instandhouding	<p>Gevraagde bijdrage incl. onderbouwing voor instandhouding van de opleiding:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De kosten om een sluitende exploitatie van de opleiding te komen (kosten op opleidingsniveau; personeel en materieel) - De kosten voor instandhouding van specifieke voorzieningen of samenwerkingsinitiatieven met externe partners - De kosten voor onderzoeksprogramma's en -infrastructuur

Bijdrage voor transitiekosten	Gevraagde bijdrage incl. onderbouwing voor verbetermaatregelen die bijdragen aan het versterken van de toekomstbestendigheid van de opleiding. Voor deze maatregelen geldt dat 25% van de kosten gedekt moeten worden door de instelling of door regionale partners
Indicatie perspectief 2026 (incl. effect van maatregelen)	<p data-bbox="655 277 767 304">Instroom</p> <p data-bbox="655 344 938 371">Ingeschreven studenten</p> <p data-bbox="655 412 778 439">Financieel</p>

Bijlage 3 Dashboard

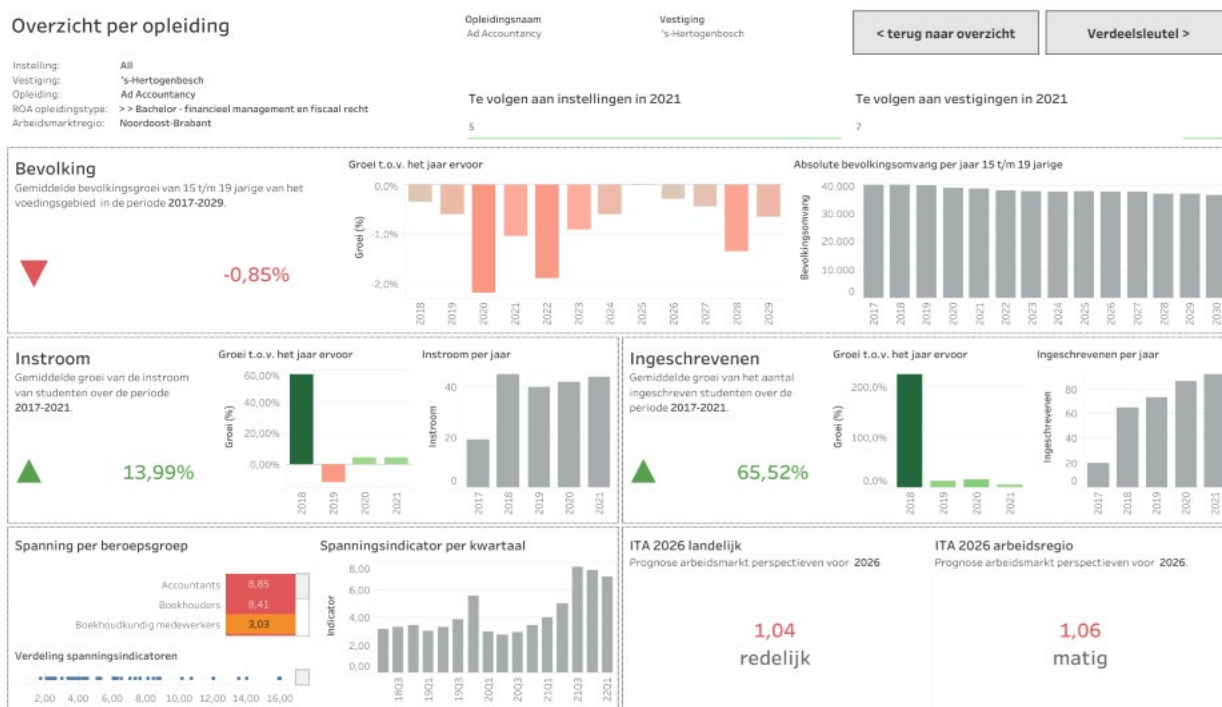
Om hogescholen te ondersteunen bij het opstellen van het plan en als basis voor de kwantitatieve toetsing van de plannen is in opdracht van de stuurgroep door T&T Data Consultancy een dashboard opgesteld. In deze bijlage wordt de opzet van het dashboard toegelicht.

De functie van het dashboard is om te kunnen bekijken hoe opleidingen zich tot elkaar verhouden o.b.v. verschillende indicatoren. Figuur 1 en 2 geven een overzicht van de belangrijkste tabbladen van het dashboard. Daaronder worden de elementen van het dashboard toegelicht.

Figuur 1: tabblad Overzicht

Overzicht			Handleiding ①		Gegevens downloaden ↓		Gegevens per opleiding >				
Filters Opleidingen tonen: Alle opleidingen Type onderwijs: All Sorteren: Instroom 2021 Sorteerrichting: Oplopend			Eigenschappen van opleidingen Bovangrens ingeschrevenen: 5.000 Ondergrens ingeschrevenen: 1 Studenten daling: Instroom c'ir ingeschreven Geprognostiseerde bevolkingskri.: -2,0 Ingeschrevenen 2017 niet nul: Vereist ITA Regionaal: Maximale ITA indicator 1,00								
Aantal opleidingen 1.404			Instream studenten in 2021 114.312		Aantal studenten ingeschreven in 2021 492.707						
Instellingsnaam Act...	Opleidingsnaam A...	Gemeentenaam	Instream 2021	Ingeschrevenen 2021	Instream Gemiddeld delta % per jaar tussen 2017 en 2021	Ingeschrevenen: Delta % tussen 2017 en 2021	Ingeschrevenen: Delta % tussen 2017 en 2021	Bevolking: Delta % tussen 2017 en 2021	Bevolking: Delta % tussen 2022 en 2029	ITA 2026 landelijk	ITA 2026 regio
Fontys Hogescholen	B Theologie	Tilburg	12		-55,6%	-15	-2,2%	-2,1%	1,03	1,24	1,03
Saxion Hogeschool	M Master of Urba...	Utrecht	3			3	-1,2%	-4,2%	0,90	1,03	1,03
Hogeschool Van Hall...	Ad Duurzaam Rod...	Leeuwarden	0	0	0,00%	3	-4,6%	-2,2%	0,90	0,97	0,97
Hogeschool Van Hall...	Ad Duurzame Wat...	Leeuwarden	0	3	-50,00%	-5	-1,7%	-7,7%	0,88	0,84	0,84
Avans Hogeschool	Ad Financiële Dian...	's-Hertogenbo...	0	6	-100,00%	-17	-2,6%	-0,7%	1,04	1,06	1,06
Hanzehogeschool Gr...	R Docent in Oan...	Groningen	0	3	0,00%	-2	-0,2%	-0,6%	0,90	0,99	0,99
Hanzehogeschool Gr...	R Elektrotechniek	Assen	0	40	-50,00%	-4	-3,0%	-4,2%	0,79	0,90	0,90
Hogeschool Utrecht	B Facility Manage...	Amersfoort	0	87	-39,52%	-20	2,8%	-1,8%	1,10	1,17	1,17
Fontys Hogescholen	B International Ru...	Tilburg	0	33	-100,00%	-33	-3,3%	-4,1%	1,06	1,16	1,16
Hogeschool Rotterd...	B Management in...	Rotterdam	0	3	-100,00%	-20	-0,3%	3,3%	1,06	1,15	1,15
NHL Stenden Hoges...	B Opleiding tot ler...	Meppel	0	47	-33,33%	-25	-3,0%	-6,1%	0,89	1,01	1,01
Hogeschool van Am...	B Opleiding tot ler...	Amsterdam	0	6	-100,00%	-14	-2,8%	1,3%	0,90	0,87	0,87
Fontys Hogescholen	B Pedagogisch Ma...	's-Hertogenbo...	0	23	-62,88%	-73	-5,3%	-6,1%	0,97	1,08	1,08
Christelijke Hogesch...	B Toegepaste Ger...	Zwolle	0	59	-39,27%	-56	-1,3%	-6,3%	0,99	1,06	1,06
Christelijke Hogesch...	M Expertdocent B...	Utrecht	0	3	-62,50%	-18	-0,9%	-4,1%	0,90	1,11	1,11
Codarts, Hogeschoo...	M Kunsteducatie	Rotterdam	0	6	-5,56%	-7	-0,2%	1,6%	0,89	0,90	0,90
Fontys Hogescholen	M Leraar Godsdie...	Tilburg	0	6	-75,00%	-10	-3,7%	-3,2%	0,89	0,77	0,77
Fontys Hogescholen	M Leraar Godsdie...	Utrecht	0	6	-100,00%	-12	-3,7%	-3,2%	0,89	1,11	1,11
Hogeschool Utrecht	M Master Deaf St...	Utrecht	0	6	-25,00%	-6	-2,2%	-1,7%	0,89	1,11	1,11

Figuur 2: kenmerken van een individuele opleiding

Tabblad Overzicht

Het tabblad Overzicht geeft voor elke opleiding de waarden voor de verschillende indicatoren. Op dit tabblad kan een instelling op basis van filters in beeld brengen welke opleidingen voldoen aan bepaalde kenmerken, waaronder de criteria uit het afwegingskader.

Filters

Aan de hand van filters kan er een specifieke selectie aan opleidingen worden gemaakt. Hier kan worden gekozen of alle opleidingen van een hogeschool getoond moeten worden of enkel degenen die aan de geselecteerde eigenschappen voldoen. Verder is er een keuze te maken of er specifiek naar Bachelors, Masters of Associate Degrees wordt gekeken. Verder is de sortering van de gegevens hier in te stellen.

Eigenschappen van de opleidingen

Door deze filters in te stellen is de lijst met opleidingen nog specifieker te selecteren. Zo kan een ondergrens en bovengrens worden ingesteld van het aantal ingeschrevenen in 2021 maar ook of er wel of niet sprake is van een terugloop in ingeschrevenen en/of instroom. Het filter "ingeschrevenen 2017 niet nul" kan opleidingen die in 2017 nog geen ingeschreven studenten hadden uit de lijst verwijderen en tot slot is ook een selectie te maken op de landelijke/regionale ITA score. Naast de indicatoren zijn hier de ontwikkelingen over tijd te zien en daarnaast ook de UWV spanningsindicatoren per beroepsgroep.

Tabblad overzicht per opleiding

Het tabblad Overzicht per opleiding bevat een verdiepende weergave voor een specifieke opleiding.

Dataselectie

De databron achter het dashboard is opgebouwd uit verschillende datasets. De meerderheid van deze datasets is afkomstig uit openbare bronnen (DUO, UWV en

CBS). Het andere gedeelte is afkomstig van de Vereniging van Hogescholen en uit het data portal van het ROA. Tabel 1 toont een overzicht van de gebruikte datasets.

Tabel 1: gebruikte datasets

Naam	Bron	Toelichting
Ingeschrevenen HBO	DUO	Het aantal studenten per HBO opleiding op peildatum 1 oktober.
Instroom HBO	DUO	Het aantal eerstejaars studenten per HBO opleiding op peildatum 1 oktober.
Verdeelsleutel studenten per gemeente (opleidingsniveau)	VH	Het aandeel studenten per opleiding dat in een gemeente zijn laatst genoten opleiding heeft afgerond.
Verdeelsleutel studenten per COROP-gebied (instellingsniveau)	VH	Het aandeel studenten per instelling dat in een COROP-gebied zijn laatst genoten opleiding heeft afgerond.
Gebiedsindelingen	CBS	Indeling gemeenten in COROP-gebieden en arbeidsregio's.
Bevolking historisch	CBS	Bevolkingsomvang 15 tot 19-jarigen per COROP-gebied gemeten op 1 januari.
Bevolkingsprognose	CBS	Prognose bevolkingsomvang 15 tot 19-jarigen per COROP-gebied.
Classificatie ROA CR-code	ROA	Onderliggende Centraal Register (CR) coderingen per ROA opleidingsclassificatie, 2018-2019.
Arbeidsmarktprognoses tot 2026 (opleidingscategorie)	ROA	Arbeidsmarktprognoses tot 2026 per opleidingscategorie, per arbeidsmarktregio.
Arbeidsmarktprognoses tot 2026 (opleidingstype)	ROA	Arbeidsmarktprognoses tot 2026 per opleidingstype.
Belangrijkste beroepsgroepen	ROA	Belangrijkste beroepsgroepen per opleidingstype, gemiddelde 2019-2020.
Spanningsindicatoren	UWV	Spanningsindicatoren per beroepsgroep per arbeidsregio.

Opbouw dataset

Achter het dashboard zitten vier verschillende databronnen met informatie, die op basis van instellingsnaam en opleidingsnaam aan elkaar zijn gekoppeld. Deze databronnen zijn stapsgewijs opgebouwd uit de datasets beschreven in tabel 1. Hieronder wordt deze procedure beschreven en worden een aantal belangrijke aannames benoemd.

De eerste databron bevat per opleiding, per jaar het aantal eerstejaars studenten, het aantal ingeschreven studenten, de bevolkingsomvang 15-19-jarigen per COROP-gebied en het aandeel studenten dat uit elk COROP-gebied afkomstig is. Deze bron wordt verkregen door het koppelen van Ingeschreven HBO, Instroom HBO, Gebiedsindelingen, Verdeelsleutel studenten per gemeente, Bevolking historisch en Bevolkingsprognose.

Wegens AVG-wetgeving zijn kleine studentenaantallen (1, 2, 3 en 4) in ingeschreven HBO en Instroom HBO genoteerd door <5. Aangezien hier niet mee gerekend kan worden, is er besloten om voor alle opleidingen waar de aantallen kleiner zijn dan 5 de aantallen te vervangen door 3.

Omdat prognoses van de bevolkingsomvang alleen beschikbaar zijn op COROP-gebied niveau, wordt de Verdeelsleutel studenten per gemeente (opleidingsniveau) omgezet

naar een verdeelsleutel per COROP-gebied. In eerste instantie worden voor elk COROP-gebied de aandelen van de gemeenten in het betreffende COROP-gebied opgeteld. Voor een deel van de studenten is niet bekend waar zij hun laatst genoten opleiding hebben afgerond. Bij sommige opleidingen is dit aandeel zeer groot en in enkele gevallen is dit 100%. Er is daarom gekozen om deze studenten te verdelen op basis van de algemene verdeelsleutel van de instelling waaraan de opleiding wordt gegeven (Verdeelsleutel studenten per COROP-gebied (instellingsniveau)). Ook in deze verdeling is van een gedeelte van de studenten de afkomst niet bekend. In dit geval wordt het aandeel “onbekend” uit de verdeling gehaald en worden de aandelen over de overige gebieden genormaliseerd zodat deze weer optellen tot 100%. De verdeelsleutel per opleiding is in het dashboard terug te vinden onder het tabblad “Verdeelsleutel”.

De tweede databron bevat ten eerste per opleiding de opleidingscategorie en het opleidingstype, naar indeling van het ROA in het bestand Classificatie ROA CR-code. Hierbij is het opleidingstype het meest specifieke niveau en de opleidingscategorie het op een na meest specifieke niveau. Via deze categorisering van de opleidingen, kunnen de spanningsindicatoren en de ITA 2026 scores gekoppeld worden aan de opleidingen. Er zijn twee verschillende ITA scores bekend: een landelijke score per opleidingstype (Arbeidsmarktprognoses tot 2026 (opleidingstype)) en een arbeidsregionale score per opleidingscategorie (Arbeidsmarktprognoses tot 2026 (opleidingscategorie)). Waar de eerste score meer specifiek is voor de arbeidsmarkt waaraan de opleiding aansluit, is de tweede score meer specifiek voor de arbeidsregio waarin de instelling zich bevindt. Ten slotte kan via Belangrijkste beroepsgroepen het opleidingstype gekoppeld worden aan een beroepsgroep zoals deze wordt gebruikt in de Spanningsindicatoren van het UWV en kan een koppeling gemaakt worden tussen de opleidingen en de spanningsindicatoren per beroepsgroep per arbeidsregio.

Indicatoren

Onderstaand overzicht bevat de definities van de verschillende indicatoren.

Indicator	Definitie
Instroom 2021	Het aantal eerstejaars studenten in 2021.
Ingeschrevenen 2021	Het aantal ingeschreven studenten in 2021.
Instroom: Gemiddeld delta % per jaar tussen 2017 en 2021	De gemiddelde jaarlijkse procentuele groei van het aantal eerstejaars studenten over de periode 2017-2021. Deze wordt berekend door eerst voor de periode 2018-2021 de jaarlijkse groei te nemen van het aantal studenten t.o.v. het jaar daarvoor en vervolgens daarvan het gemiddelde te nemen.
Ingeschrevenen: Delta % per jaar tussen 2017 en 2022	De procentuele groei van het aantal ingeschreven studenten tussen de jaren 2017 en 2021.
Ingeschrevenen: Delta # tussen 2017 en 2021	Het verschil in het aantal ingeschreven studenten tussen 2017 en 2021.
Bevolking: Delta % tussen 2017 en 2021	De procentuele groei van de bevolkingsomvang 15-19-jarigen in het voedingsgebied tussen de jaren 2017 en 2021. De bevolkingsomvang van het voedingsgebied is een gewogen gemiddelde van de bevolkingsomvang in het COROP-gebied waaruit de studenten afkomstig zijn, i.e. hun laatst genoten opleiding hebben afgerond. De verdeling over de COROP-gebieden is vastgelegd in de verdeelsleutel.
Bevolking: Delta % tussen 2022 en 2029	De prognose van de procentuele groei van de bevolkingsomvang 15-19-jarigen in het voedingsgebied in de jaren 2022 en 2029. Voor deze indicator wordt dezelfde verdeelsleutel gebruikt als voor dezelfde indicator in de periode 2017-2021. De bevolkingsaantallen per COROP-gebied per jaar zijn geprognosticeerd door het CBS.

ITA 2026 landelijk	<p>Het ROA hanteert de volgende definitie in het rapport De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2026: “De Indicator Toekomstig Arbeidsmarktperspectief (ITA) geeft aan welke vraag-aanbod-discrepantie er per opleidingstype te verwachten is in de komende zes jaar. Als het arbeidsaanbod kleiner is dan de vraag, en de ITA dus kleiner dan of gelijk is aan 1,00, wordt het arbeidsmarktperspectief als goed getypeerd. Als de waarde van de ITA zelfs kleiner dan of gelijk is aan 0,85, wordt gesproken van een zeer goed arbeidsmarktperspectief. Daarentegen, als de ITA een waarde heeft tussen de 1,00 en 1.05 - en het aanbodoverschot dus niet veel groter is dan wat als frictie kan worden beschouwd - wordt gesproken van een redelijk arbeidsmarktperspectief. Bij een hogere waarde van de ITA wordt het arbeidsmarktperspectief voor het desbetreffende opleidingstype als matig, of bij een ITA groter dan 1,15 als slecht aangeduid.</p>
ITA 2026 arbeidsregio	<p>Voor de ITA per arbeidsregio wordt dezelfde definitie als voor de ITA 2026 landelijk gehanteerd, met als verschil dat de vraag-aanbod-discrepantie wordt bepaald per opleidingscategorie in een specifieke arbeidsregio.</p>

Bijlage 4 Onderbouwing toekenning instandhoudingsbijdrage en transitiebijdrage

Zie apart Excelbestand

Bijlage 5 [Beoordeling aanvragen transitiebijdrage](#)

Zie apart Excelbestand

Colofon

Vereniging Hogescholen
Prinsessegracht 21
Postbus 123
2501 CC Den Haag

T 070 312 21 21

verenighogescholen.nl
twitter.com/Ver_Hogescholen
linkedin.com/company/verenighogescholen

april 2023